

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA PEDAGOGIKY

**Didaktické vycházky v Karlovarském kraji a jejich
přínos v primární škole**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Karolína Grigarová

Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Ladislav Podroužek, Ph.D.

Plzeň 2021

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 30. června 2021

.....
vlastnoruční podpis

DĚKUJI VEDOUCÍMU MÉ DIPLOMOVÉ PRÁCE DOC. PAEDDR.
LADISLAVU PODROUŽKOVÍ, PH.D. ZA CENNÉ RADY A ODBORNÉ
VEDENÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	2
ÚVOD	3
1 TEORETICKÁ ČÁST	5
1.1 CHARAKTERISTIKA ÚZEMÍ	5
1.1.1 Geografická poloha území	6
1.1.2 Flora regionu.....	6
1.1.3 Fauna regionu.....	9
1.1.4 Klimatické podmínky	10
1.1.5 Vodstvo.....	10
1.1.6 Naučné stezky.....	11
1.1.7 Přírodní lokality karlovarska	12
1.2 ORGANIZAČNÍ FORMY VYUČOVÁNÍ V PRVOUCE.....	15
1.2.1 Vycházka jako forma výuky.....	16
1.3 ZAŘAZENÍ UČIVA PRVOUKY A PŘÍRODOVĚDY DO RÁMCOVĚ VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	18
1.3.1 Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět	19
1.3.2 Klíčové kompetence	20
2 PRAKTICKÁ ČÁST – VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ VYCHÁZEK.....	23
2.1 DIDAKTICKÁ VYCHÁZKA V OKOLÍ BOŽÍHO DARU	23
2.1.1 Charakteristika lokality	24
2.1.2 Mapa vycházky	24
2.1.3 Stanoviště vycházky	25
2.1.4 Závěrečná reflexe vycházky a možnosti dalšího využití	41
2.2 DIDAKTICKÁ VYCHÁZKA NA SVATOŠSKÉ SKÁLY	43
2.2.1 Charakteristika lokality	44
2.2.2 mapa vycházky.....	44
2.2.3 Stanoviště vycházky	45
2.2.4 Závěrečná reflexe vycházky a možnosti dalšího využití	61
ZÁVĚR	63
RESUMÉ.....	65
SEZNAM LITERATURY	66
SEZNAM OBRÁZKŮ	70
PŘÍLOHY.....	I
Příloha 1 - Pracovní list k didaktické vycházce v okolí Božího Daru.....	I
Příloha 2 - Pracovní list k didaktické vycházce na Svatošské skály	VIII

SEZNAM ZKRATEK

CHKO – Chráněná krajinná oblast

NPR – Národní přírodní rezervace

NS – Naučná stezka

ČR – Česká republika

RVP ZV – Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání

Úvod

Úvodem své diplomové práce bych ráda sdělila, proč jsem si vybrala zrovna toto téma. Téma didaktických vycházek jsem si vybrala především díky této době, která je plná všech vymožeností a elektroniky. Mezi věrné společníky většiny dětí neodmyslitelně patří mobilní telefony a počítače, které zapříčiňují, že dnešní děti už neznají přírodu takovou, jaká doopravdy je. Svou roli v tom samozřejmě hrají i rodiče, kteří ne vždy chtějí po vyčerpávající práci vyrazit na výlet s dětmi do přírody. Nemají často chuť ani čas a touto nechutí vzbuzují mnohdy nechut k objevování přírody i u samotných dětí. Z vlastní praxe ale vím, že většina dětí má touhu poznat a objevovat přírodu a vytvářet si k ní kladný vztah.

Pro své žáky bych jednou ráda byla učitelkou, která jim toto umožní a jejich touhy naplní. Chci, aby má výuka pro ně byla nejen zajímavá a zábavná, ale aby jim toho co možná nejvíce předala nejen vědomostně, ale i lidsky a do života. Chci, aby se žáci odpoutali od veškeré elektroniky, kterou považují jako prioritu, a vnímali krásy přírody, které kolem sebe máme. Cílem je také v žácích vybudovat správné chování člověka v přírodě, neboť to je v dnešní době, kdy lidstvo ničí přírodu dennodenně, velmi důležité. Je potřeba si vážit toho, co nám příroda nabízí a mít na mysli i to, že příroda nám může naše chování vrátit. A to v podobě sucha, velkých záplav, lesních požárů, zemětřesení či sopečnou činností.

Účelem vycházky je tedy nejen seznámit žáky na prvním stupni primární školy s nejbližší okolní krajinou a prostředím, ale také vést hodinu přírodovědy či prvouky hravou a zábavnou formou, díky které si látku žáci dobře osvojí.

Cílem teoretické části diplomové práce je přiblížit region Karlovarska. Zaměřuji se především na popis lokality, floru, faunu a atraktivní lokality, které se v Karlovarském kraji nachází. Důraz je kladen také na organizační formy a výukové metody a jejich vhodné zařazení do hodin prvouky a přírodovědy. Na závěr se v teoretické části zaměřuji na zařazení učiva přírodovědy a prvouky do Rámcově vzdělávacího programu základního vzdělávání.

Cílem praktické části diplomové práce je vypracování dvou didaktických vycházek v regionu Karlovarska, během kterých žáci poznají krajinu, ve které vyrůstají. Vycházky jsou určeny především pro primární školu jako obohacení běžné frontální výuky, která se

běžně při výuce přírodovědy či prvouky využívá. Navržené didaktické vycházky mohou také sloužit jako inspirace pro ostatní pedagogy, kteří učí v primární škole.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 CHARAKTERISTIKA ÚZEMÍ

Karlovarský kraj se rozkládá na západě České republiky. Se svou rozlohou 3315 km² patří mezi nejmenší kraje České republiky (Kolečko, 2003). Jedná se o nejméně zalidněný kraj, ve kterém žije přibližně 293 000 obyvatel (czso.cz, 2021). Karlovarský kraj vznikl rozdělením Západočeského kraje na kraj Karlovarský a Plzeňský. Na východě sousedí s Ústeckým krajem, na severu a západě s Německem a na jihu s krajem Plzeňským. Karlovarský kraj je rozdělen na 3 okresy. Karlovarský, Sokolovský a Chebský. Celkově je v kraji 134 obcí. Karlovarský okres je ze všech tří okresů největší. Zabírá 45,6 % celkové plochy kraje. Zároveň se pyšní i největším počtem obcí (56) (czso.cz, 2021) ze všech třech okresů, které se v kraji nachází. Okresy Sokolov a Cheb jsou svou rozlohou a počtem obyvatel skoro totožné. V Karlovarském kraji je celkově 38 měst, krajským městem jsou Karlovy Vary.

Obrázek 1 - Mapa Karlovarského kraje

(<https://mapy.cz/turisticka?x=12.6961626&y=50.1964510&z=9&source=regi&id=3>)

1.1.1 GEOGRAFICKÁ POLOHA ÚZEMÍ

Karlovarský kraj spadá geologicky do Českého masivu. Ten se dělí na 5 částí a vznikl před 380 – 300 miliony let hercynským vrásněním. Karlovarský kraj spadá dle Chlupáče (2002) do oblasti, kterou označujeme jako saxothuringikum. Rozdílné mechanicko-fyzikální vlastnosti a pestrá geologická stavba podmiňují členitý reliéf krajiny (Zahradnický a kol., 2004).

Geomorfologicky se Karlovarský kraj nachází v Krušnohorské soustavě. Malými částmi však zasahuje i do Poberounské a Šumavské soustavy (Demek, Mackovčín, 2006).

Žulové masivy se zde objevily díky variskému vrásnění a v dnešní době je můžeme pozorovat například v podobě Svatošských skal nedaleko Karlových Varů. S tím úzce souvisí rudní mineralizace, která dle Kolečka (2003) ovlivnila osudy kraje. Historicky nejvyšší koncentrace je na Jáchymovsku, které je bohaté na rudy uranu, stříbra, kobaltu a niklu (Zahradnický a kol., 2004).

V období mezozoika vznikla v Karlovarském kraji ložiska kaolinu. V mladších třetihorách obohatily pestrost podloží kraje ložiska hnědého uhlí a to na území Sokolovské a Chebské pánve. Za vznik Doupovských hor může vulkanická činnost, která zde byla na konci období mladších třetihor. Až čtvrtohory daly kraji závěrečný tvar a díky posledním vulkanickým otřesům vznikly nejmladší sopky v Čechách. Mezi ty řadíme Komorní a Železnou hůrku (Kolečko, 2003).

1.1.2 FLORA REGIONU

Kolečko (2003) říká, že řada rostlinných druhů v posledních desetiletích zcela z území kraje vymizela a to především v důsledku necitlivých zásahů člověka do krajiny a průmyslového rozvoje. Díky opětovnému oživování půdního přírodního charakteru zakládání chráněných krajinných oblastí začalo docházet k obratu.

Pestrost fyzicko-geografických podmínek značně ovlivňuje charakter vegetačního pokryvu. Máme zde několik vegetačních stupňů a společenstva, která jsou ovlivněna podzemními vodami (Zahradnický a kol., 2004). V současnosti jsou vegetační poměry dány současným zalesněním, které tvoří asi 80% celé plochy a také dřevinnou skladbou přeměněnou z mnohokulturní na smíšenou. Od 19. století s nástupem industrializace

podhůří situace lesa signalizovala postupující tragédii, která díky imisním škodám dosáhla v 80. letech 20 století svého vrcholu.

V posledních letech ale dochází ke zřetelnému pozitivnímu obratu. V kraji se prudce snížily imise, a to především z německé strany, a výsledky s sebou přináší i snaha o nové zalesnění. Omladily se hlavně porosty smrkové, což již nepřináší pohledy na zničenou krajinu, jak se o této části Čech někdy povídá (Kolečko, 2003).

Část území Karlovarského kraje spadá do mezofytika, tj. do oblasti opadavého listnatého lesa. Krušné hory, a Slavkovský les tvoří výjimku, kde se nachází oblast extrazonální horské vegetace a květeny, zvaná oreofytikum.

Při postupném oteplování klimatu za doznívání vlivů posledního glaciálu se na území současného Karlovarska rozšiřovaly borovice lesní nebo smrk ztepilý. Později, v klimaticky vyhovujícím prostředí, emigroval z jihoalpského území buk lesní a jedle bělokorá. Již v této době se vytvořily současné vegetační stupně, jen v odlišném rozpětí nadmořských výšek. Některé odolné druhy, které u nás přežili období glaciálu, našly své útočiště před konkurencí ostatních druhů v horských smrčínách popřípadě na vznikajících rašeliništích (Zahradnický a kol., 2004).

Jednou z příčin šíření mnoha nelesních druhů byla činnost člověka a to především odlesňování. Tím se podstatně zvýšila pestrost vegetačního krytu, který je dnes zcela změněn oproti původnímu krytu. Lesy jsou ve většině přeměněny na louky, pole nebo pastviny. Přesto zde přirozené lesy zůstaly zachovány.

Na Chebsku se velkoplošně vyskytovaly acidofilní brusinkové borové doubravy, které rostou na poddolovaných varietách kambizemí až podzolech s vrstvou surového humusu. Převládá zde borovice lesní, ale také jalovec obecný, vřes obecný, brusinka obecná, borůvka černá a další.

Zahradnický a kol. (2004) říkají, že v Karlovarském kraji nalezneme javorové bučiny, které jsou poměrně vzácně. Nachází se ve vrcholových polohách na čedičových elevacích v okolí Božídarského Špičáku. V nejvyšších polohách Krušných hor rostou také třtinové bučiny s autochtonním smrkem.

Vodní toky doprovázejí ptačincové olšiny. Mezi dominující druhy patří například olše lepkavá nebo jasan ztepilý. Tyto lesy jsou hojné ve Středním Poohří, v Slavkovském lese nebo podél Teplé. V průběhu doby byly však zčásti přeměněny na louky.

V chladných údolích, kolem Klínovce, nacházíme společenstvo olše šedé, kde stromové patro tvoří již zmíněná olše šedá a vrba jíva.

Pro zamokřené půdy, které můžeme najít v NPR Soos, jsou charakteristické bažinné olšiny.

V Krušných horách je vyvinut smrkový stupeň, pro který jsou charakteristické klimaxové smrčiny. Bylinné patro současných smrkových kultur v polohách klimaxových kultur je téměř totožný s původními porosty.

Rašelínkové smrčiny, které jsou velmi hojné ve Slavkovském lese, např. v NPR Kladské rašeliny a v Krušných horách u Přebuzi, horní Blatné a v NPR Božídarské rašeliniště, jsou vázány na živá rašeliniště se suchopýrem pochvatým a třtinou chloupkatou. Obvykle mechové patro kompletně pokrývá rašelíník křivolistý, místy plodník obecný a plodník tuhý.

V Chebské pánvi nalezneme rašelinné bory, pro které je typická borovice lesní. Častými průvodci jsou keříky vřesovitých, především v okolí Františkových Lázní, a vzácná šicha černá.

Břehy stojatých vod lemují na mnoha místech společenstva rákosin. Ta se vyznačují dominancí jediného druhu, ke kterému patří orobinec širokolistý, orobinec úzkolistý, zblochan vodní nebo puškrovec obecný. NPR Soos chrání výjimečnou mokřadní vegetaci, ve které můžeme nalézt například společenstva alkalických a slaných vod, například sivěnka přímořská, sítina Gérardova, hadí mord maloubořný a dříve také pampeliška besarabská.

Podle Zahradnického a kol. (2004) je na Karlovarsku vzácná vegetace s rdesty. Ta se vyskytuje v oligotrofních a stojatých vodách v Ašském výběžku, který je jediným regionem, kde se rdesdesnolistý vyskytuje. V horských osluněných prameništích se také nachází vzácné typy vegetací. V okolí Špičáku v Krušných horách a Klínovce roste vzácný kroupenáč vytrvalý.

Louky jsou vytvořena rostlinná společenství lidskou činností, kde je druhové složení ovlivněno přírodními faktory a především způsobem a intenzitou obhospodařování.

V okolí Krušných hor najdeme nejčastěji vegetaci trojštětových luk s řady horských prvků, například karostu lesního. V krušných horách je charakteristickým průvodcem těchto porostů koprník štětínolistý (Zahradnický a kol., 2004).

1.1.3 FAUNA REGIONU

Pro Karlovarský kraj platí, že patří do oblasti klimaticky drsné a spíše hornaté. Výjimku tvoří Chebská a Sokolovská pánev, kde je nižší nadmořská výška. Zoologicky je území kraje součástí české části provincie listnatých lesů, pro kterou jsou charakteristické živočišné druhy, které jsou vázány na rozsáhlé komplexy lesních porostů. V nejvyšších polohách řadíme pak území do provincie zvířeny středoevropských pohoří.

Pro tuto oblast jsou typické především třídy savců a ptáků. Ze savců se zde vyskytují zástupci jelena obecného, lišky obecné, kuny obecné, srnce obecného nebo veverky obecné. Mezi vzácné savce, kteří žijí především v oblasti Krušných hor v pásmu zalesněných buků, řadíme plcha velkého a plšíka lískového. Z řádu ptáků se zde běžně můžeme setkat s kukačkou lesní, sojkou obecnou, datlem černým, žludou hajní nebo slavíkem obecným (Kolečko, 2003).

Unikátní je fauna horských rašelinišť, ve kterých se doposud vyskytují tetřivci. Tetřívek obecný byl kdysi hojný, bohužel dnes je jen několik málo živočichů, kteří se zde ještě ve zbytcích vyskytují. Podél toků pak můžeme najít konipase horského, skorce vodního nebo třeba střízlíka obecného, kteří v horských rašeliništích rádi hnízdí. Na území Karlovarska žijí i zástupci netopýrů, konkrétně netopýr ušatý a netopýr velký, kteří svá útočiště hledají ve skalních jeskyních. Vzácně se zde vyskytuje i netopýr černý. Na území Karlovarského kraje je zaznamenán i výskyt dravých ptáků. V okolí Flájské přehrady můžeme najít ostříže lesního (Kolečko, 2003). Na přehradní nádrži Jesenice u Chebu se v menší míře vyskytuje orlovec říční a orel mořský (Zahradnický a kol., 2004). Mezi další zástupce dravců žijících na Karlovarsku řadíme jestřába lesního, ledňáka hnědého a krahujce obecného.

Zajímavé je pro nás i území Slavkovského lesa, ve kterém převládá smrčinová kultura se zbytky původních bučin s příměsí jedle. Důležité a významné rostlinstvo nalezneme na výchozech hadcových skal. Zde můžeme pozorovat jev, pro který je charakteristický trpasličí růst rostlin. Ten nazýváme nanismus. Nanismus je způsobený velkým množstvím koncentrace oxidu horečnatého v hornině (Kolečko, 2003).

Za zmínku stojí také populace perlorodky říční, kterou nalezneme na Ašsku u řeky Sály (Zahradnický a kol., 2004).

1.1.4 KLIMATICKÉ PODMÍNKY

V Karlovarském kraji nám nad kontinentálními projevy převládají ty oceánské. Největší vliv na místní poměry má především nadmořská výška, která se nejvíce projevuje růstem či poklesem teploty vzduchu, jeho výškou a vlhkostí. Významnou roli zde hraje také členitost reliéfu a charakter aktivního povrchu. Proto v některých místech vznikají inverzní situace, například v Sokolovské či Chebské pánvi.

Karlovarský kraj charakterizujeme jako mírně teplou oblast, na hřebenech Krušných hor chladnou oblast. Dlouhodobá průměrná roční teplota je přibližně 6,2 °C. Oblast je typická chladnou zimou s několikátýdenním létem, které je však poměrně teplé. Průměrné roční srážky jsou v nejnižších polohách Karlovarského kraje (jihovýchodní část okresu Karlovy Vary) menší než 550 mm. Naopak v nejvyšších polohách (Krušné hory) běžně srážky překračují hranici 1000 mm (Zahradnický a kol., 2004).

1.1.5 VODSTVO

Hlavní vodní osou celého Karlovarského kraje je řeka Ohře, jedna z přítoků řeky Labe. Ta pramení ve Spolkové republice Německo a přitéká do České republiky západně od Chebské pánve. Ohře má značný spár především ve svém horním toku, ve středním se pak mění na pozvolný. Až v oblasti Postoloprta a Žatce je její tok pozvolný. Protéká Chebskou pánví, kde sbírá všechnu vodu z oblasti. U Pochlovic pak zleva přijímá první potok z Krušných hor, který se jmenuje Libocký potok. Ten pramení západně od Sněžné. Před Chlumcem nad Ohří překonává řeka fylitový práh a proniká do Sokolovské pánve. Nedaleko města Kynšperk nad Ohří se do Ohře vlévá Libava, která teče ze svahů Slavkovského lesa. V Sokolově přitéká do Ohře řeka, která taktéž pramení ve Spolkové republice Německo, a tou je řeka Svatava, která patří mezi nejbohatší řeky na srážky. V Karlových Varech přitéká řeka Rolava a také největší přítok Ohře, řeka Teplá, která odvodňuje většinu území Slavkovského lesa. U Velichova pak do řeky Ohře ústí řeka Bystřice. Celková délka toku Ohře je 300,2 km (Fail, 1966).

Pro Karlovarský kraj je charakteristická četnost minerálních vod a pramenů. Za svůj vznik vděčí dobrému geologickému vývoji a vhodným přírodním podmínkám. Jednotlivé prameny jsou si velmi podobné svým složením a liší se v podstatě jen teplotou, na kterou

jsou ochlazeny. Největší počet pramenů můžeme najít v takzvaného lázeňského trojúhelníku, který se skládá ze tří nejznámějších lázeňských měst, Karlovy Vary, Mariánské Lázně a Františkovy Lázně. Zde se vyskytují jak teplé, tak i studené prameny (Zahradnický a kol., 2004).

Teplé minerální prameny získávají svou zvýšenou teplotu hloubkou oběhu v zemské kůře. Jsou to tzv. geotermální teplice. Zde můžeme říci, že pro ně platí pravidlo, že teplota se zvyšuje o 1°C na každém přibližně 30 m hloubky. Díky tomu můžeme i odhadnout, v jaké hloubce jsou některé minerální prameny (Birner, 1964).

Mezi nejznámější můžeme zařadit vřídla termální uhlíčitě vody, které nalezneme v Karlových Varech. Díky těmto pramenům mohly vzniknout největší české lázně, kterou jsou známé i ve světě. Teplota vřidel je různá, v rozmezí 29 – 73, 4 °C. Teploty 73, 4 °C dosahuje největší pramen termálních vod v Karlových Varech, který nese název Vřídlo. Vřídlo řadíme díky své teplotě také na pozici nejteplejšího pramene v České republice (Zahradnický a kol., 2004).

1.1.6 NAUČNÉ STEZKY

V Karlovarském kraji nalezneme několik desítek naučných stezek, které se dají skvěle využít na didaktické vycházky pro žáky primární školy. Jako první zde máme naučnou stezku Božídarské rašeliniště, která je známá především díky nedalekým rýžovištím stříbra. Okruh stezky je dlouhý 3,2 kilometrů, nabízí 12 poučných zastavení a je zaměřen především na historii, ekologii, botaniku a zoologii (Drábek, 2008). Nejstarší naučnou stezkou je NS Kladská, vybudována v roce 1977 (marianske-lazne-info.cz), která je taktéž zaměřená především na biologii, historii a geologii Slavkovského lesa. Nachází se přibližně 9 km od Mariánských Lázní v centru CHKO Slavkovský Les. Délka naučné stezky je 1, 6 km a nabízí 8 informačních panelů (zivykraj.cz). Zajímavou naučnou stezkou, která určitě stojí za zmínku je i NS Blatenský příkop, která se nachází asi 1 km západně od Božího Daru. Blatenský příkop je stezka zaměřující se na ekologii, botaniku, zoologii a původní technické využití plavebního kanálu je dlouhá 12 km. Vede podél Blatenského vodního příkopu, který spojuje Boží dar s Horní Blatnou (Drábek, 2008). Mezi další známé naučné stezky se řadí NS Soos a NS Ježíškova cesta. Tyto dvě stezky byly vybrány k didaktickým vycházkám, které jsou v této práci popsány. NS Soos vede stejnojmennou přírodní rezervací a je dlouhá přibližně 2 km. Nachází se přibližně 6 km od Františkových Lázní a je

dokladem pozdní sopečné činnosti, jejímž pozůstatkem jsou výstupy oxidu uhličitého a vývěry minerálních vod. Součástí stezky je několik informačních tabulí, které nás seznamují se zajímavostmi a specifiky tohoto místa (marianske-lazne-info.cz). Jako druhou zvolenou naučnou stezku jsem si pro svou vycházku zvolila NS Ježíškova cesta, která je plná pohádkových postav a nabízí několik atrakcí pro děti i dospělé. Stezka nabízí 2 okruhy, malý a velký, kde malý má 5,6 km a velký 12,9 (zivykraj.cz, 2021).

1.1.7 PŘÍRODNÍ LOKALITY KARLOVARSKA

Největší chráněné území je chráněná krajinná oblast (dále jen CHKO) Slavkovský les. Tato CHKO zaujímá celé území Slavkovského lesa, velkou část Tepelské vrchoviny, severní cíp leží v Chebské a Sokolovské pánvi, západní okraj tvoří Českoleská pahorkatina a na východě okrajově zasahuje do Doupovských hor. Území CHKO můžeme přibližně ohraničit spojnici měst Karlovy Vary - Kynšperk nad Ohří - Mariánské lázně – Karlovy Vary. Celková rozloha území činí 606 km². Hlavním důvodem ochrany tohoto území jsou prameny minerálních vod, výrony plynného oxidu uhličitého a léčivé peloidy, které jsou zastoupeny v ložiscích rašeliny.

CHKO Slavkovský les je tvořena hlavně žulovými horninami, na Tepelsku pak metabazickými amfibolity, gabry a diority. Zvláštní fenomén území jsou hadcové výchozy. Geomorfologický celek má ráz peneplény, který příkře vystupuje nad okolní pánve, s nejvyššími vrcholy Lesným (982,5 m n. m.) a Lysinou (981,6 m n. m.). Třetihorní vulkanická aktivita se v chráněné krajině ukazuje v podobě výronů studených minerálních pramenů a plynného CO₂. Majorita území CHKO se nachází v mírně teplé klimatické oblasti, v chladné klimatické oblasti se pak nacházejí nejvyšší místa území. Velká část území hydrologicky náleží do povodí řeky Ohře, částečně do povodí řeky Mže a Střely. Hlavní tok, který odvodňuje střední část území, je řeka Teplá, která se na severu CHKO vlévá do řeky Ohře. K hydrologické soustavě můžeme připojit ještě řadu vodních nádrží, soustavy rybníků a uměle vybudovaná Puškvorova a Dlouhá stoka.

Jako další zajímavou přírodní lokalitu zde máme NPR Kladské rašeliny, pětici lesních vrchovišť na polorovině Slavkovského lesa, která má celkovou rozlohu 303 ha, byla vyhlášena v roce 1933. NPR se nachází v centrální části CHKO Slavkovský les v nadmořské výšce 797 – 955 m n. m. Má důležitou vodohospodářskou funkci (Zahradnický a kol.,

2004). Přírozené lesní porosty jsou tvořeny z velké části blatkovými bory s dominantní borovicí blatkou, a z rašelinných a podmáčených smrčin s šichou černou nebo klikvou bahenní. Především na narušených se občasně vyskytuje rosnatka okrouhlostá, v přechodových rašeliništích poté vachta trojlistá. (ochranaprirody.cz, 2021)

Zachovalá vrchoviště hostí řadu vzácných druhů živočichů. Co se týká hmyzu, jsou zde zastoupeny téměř všechny druhy, které jsou význačný pro blatkové bory. Zvláště nás může zaujmout například silně ohrožený žluťásek borůvkový nebo vrchovištní druhy šídel a vážek. Vzácně se zde může vyskytovat i čolek horský, kterého řadíme k zástupcům obojživelníků. Do obojživelníků řadíme také ještěrku živorodou či skokana hnědého, do plazů pak zmiji obecnou. Mimořádně se ještě objevují poslední exempláře tetřeva hlušce, který obývá tichá zákoutí NPR. Pravidelně zde hnízdí čáp bílý, sýc rousná, kulíšek nejmenší a jeřáb lesní (Zahradnický a kol., 2004).

V roce 1965 byla NPR Božídarské rašeliniště prohlášena na ochranu rozsáhlého komplexu rašelinišť a horských rašelinných luk přecházející ve vřesoviště sahající od Božího Daru až k Hřebečné. Rozloha NPR je 930 ha a nachází se v nadmořské výšce 954 – 1115 m n. m. Geologickým unikátem je komplex krystalických břidlic prahorního a prvohorního stáří – rul, svorů a felitů. Místy se objevují i ložiska cínových rud. Velkou část NPR dříve zaujímal sedm ložisek rašeliny. Ta byla v minulosti odtěžena, místy až na minerální poklad (ochranaprirody.cz, 2021).

Značnou část území tvoří lesní porosty, kde dominuje smrk ztepilý. Lesy jsou podobné svým druhovým složením přírodním smrčinám, a to i přes to, že se jedná o lesy kulturní. V důsledku zvýšené hladině podzemních vod tyto smrčiny přecházejí v podmáčené až rašelinné smrčiny s dominující třtinou chloupkatou. Na svazcích Špičáku se zachovaly porosty s borovicí rašelinnou. Ty se na rozdíl od smrčin autochtonních vyvíjely po dlouhou dobu (ochranaprirody.cz, 2021).

Mezi zajímavé druhy květeny řadíme glaciální relikty jako je kyhanka sivolistá, bříza zakrslá, kropenáč vytrvalý, všivec bahenní, prha arnika aj. (Zahradnický a kol., 2004).

V ekologicky stabilních vrchovištích se vyskytuje reliktní střevlík Menetriesův, dále také žluťásek borůvkový a modrásek stříbroskrvný. Hojně se zde vyskytuje zmije obecná, na

kteřou můžeme narazit na osluněných stráních, nebo na ještěrku živorodou. Mezi vzácné obojživelníky, kteří se zde vyskytují, můžeme zařadit čolka horkého nebo čolka obecného. Do nedávné doby byl registrován výskyt tetřeva hlušce. Jeho hnízdění se ale v posledních 20 letech nepotvrdilo (ochranaprirody.cz, 2021).

V rezervaci se nachází mnoho značených turistických a cyklistických tras. V roce 1977 byla otevřena i naučná stezka Božídarské rašeliniště, která disponuje délkou 3 km a obsahuje 12 zastávek s informačními tabulemi (Zahradnický a kol., 2004).

Poslední atraktivní lokalitou v Karlovarském kraji je národní přírodní rezervace Soos, která je jedinečná slanomilným, mokřadním a reliktním společenstvím s pestrou mozaikou rašelinišť, slanišť a slatinišť, leží v centru Chebské pánve (Zahradnický a kol., 2004). Území je chráněno od roku 1964, má rozlohu 268 ha a leží v nadmořské výšce 432 - 442 m (ochranaprirody.cz, 2021).

Zahradnický a kol. (2004) říkají, že díky těžbě křemeliny a humolitů, která výrazně a negativně ovlivnila vodní režim, zde vznikla silně zasolená půda. Pro celou oblast jsou typické i výdechy oxidu uhličitého, což jsou tzv. mofety. Celkově se jich zde nachází více než 200 (ochranaprirody.cz, 2021). Pramen Věra a Císařský pramen patří mezi největší vývěry kyselých v oblasti přírodní rezervace.

V národní přírodní rezervaci Soos nalezneme několik kriticky ohrožených druhů rostlin, např. sivěnka přímořská, hadí mord maloubořný a silně ohrožený jednokvítka velekvětý. Přirozeně zde vznikly lesní porosty, ve kterých roste borovice lesní, bříza bělokorá a ve velkém množství také bříza pýřitá. Narazíme zde ale také na smrk ztepilý, olši lepkavou a dub zimní (Zahradnický a kol., 2004).

Díky mokřadům jsou zde vhodné podmínky pro hnízdění několika zástupců ptáků. Území národní přírodní rezervace je také významnou migrační zastávkou a to například pro jeřáby popelavé. Významná je lokalita také díky tomu, že zde můžeme nalézt jednoho z neohroženějších motýlů v Evropě. Jedná se o hnědáka chrastavcového, jehož domovem jsou mokřadní louky rozprostírající se na východním okraji rezervace (ochranaprirody.cz, 2021).

1.2 ORGANIZAČNÍ FORMY VYUČOVÁNÍ V PRVOUCE

Organizační formou rozumíme způsob uspořádání vnější stránky vyučování, kde činnost žáků a učitele probíhá dle stanovených pravidel. Vybraná organizační forma pak závisí na místě konání, počtu žáků a způsobu, jakým je vedena (Vosičková, 1998).

Dle Hradila (1978) musí učitel vytyčit několik pravidel, aby byla zvolená organizační forma co nejefektivnější. Například je nutné stanovit takovou vyučovací formu, která navodí příjemnou pracovní atmosféru a je neoptimálnější pro pracovní aktivitu žáků. Také je vhodné zvolit takovou formu výuky, při které budou neúčinněji splněny základní fáze vyučování. Dále by měl učitel zajistit, aby byly nové pojmy dostatečně vysvětleny, pomocí zvolené organizační formy.

Při výuce klademe důraz na to, aby hodiny nebyly monotónní a všední. Proto volíme různé organizační formy, mezi které řadíme vyučovací hodinu, besedu, mimoškolní a mimotřídní formy práce, exkurzi a vycházku.

Vyučovací hodinu řadíme dle Podroužka (1992) mezi základní vyučovací formy. Je to část vyučování, která je předem určená podle daného rozvrhu a má víceméně neměnnou skupinu žáků. Zpravidla probíhá ve třídě a slouží k novému zadání učiva či k závěrečnému souhrnu. Využívání při ní takové vyučovací metody, díky kterým dosáhneme stanovených výchovných a vzdělávacích cílů podle požadavků učebních osnov a plánů. Vyučovací hodinu dělíme podle činností, které v ní převládají na tři skupiny, z nichž jedna je vyučovací hodina základního typu, kde se v úvodní části hodiny učitel s žáky přivítá, sdělí jim cíle hodiny a zkontrolují zadané úkoly. V hlavní části pak probíhá opakování již probrané látky, která navazuje na látku nově probíranou. Tu během hlavní části žáci upevňují a procvičují. Na závěr hodiny proběhne zadání úkolů a zhodnocení hodiny a práce žáků. Další je vyučovací hodina opakování, upevňování a systematizace probíraného učiva, kterou zařazujeme především na konci tematického celku či probírané kapitoly. Je důležité dbát na různorodost vyučovacích metod, které při hodiny využíváme. Poslední skupinou je vyučovací hodina kontroly a ověřování vědomostí, kterou vzhledem k věku žáků využíváme méně často. Zde ale platí dvojnásobný požadavek častého střídání vyučovacích metod. V této hodině zjišťujeme kvalitu a rozsah vědomostí a dovedností, kteří žáci během předchozích hodin nabyli.

Druhou organizační formou je beseda. Beseda je prováděna především v době mimo pravidelné vyučování. Je vedena odborníky z praxe, kteří s žáky hovoří o svém zaměstnání a informují je o svých znalostech a zkušenostech o daném tématu. U besedy musíme volit taková témata, u kterých máme jistotu, že v žácích vzbudí zájem. Je také důležité, aby žáci měli o tématu již nějaké základní vědomosti, které se na základě této formy rozšíří. Beseda na prvním stupni základní školy by neměla překračovat časovou hranici jedné hodiny, a to především z důvodu udržení pozornosti žáků.

Organizační formy mimoškolní a mimotřídní práce jsou ve většině případů nepovinné a doplňují vyučování prvouky a přírodovědy na 1. stupni základní školy. Tato forma je důležitá především pro rozvoj zájmu žáků o přírodu a obohacování znalostí, které žáci o přírodě mají. Řadíme sem zájmové a chovatelské kroužky, díky nimž žáci prohloubí své znalosti o způsobu života a chovu některých živočichů, filmová odpoledne, která vzbuzují zájem žáků a vhodně doplňují probírané učivo, a sběratelství a samostatná činnost žáků, kde v žácích vzbuzujeme zájem o tvorbu sbírky přírodnin.

Mezi poslední organizační formy řadíme exkurzi a vycházku. Exkurze se na první pohled moc neliší od vycházky. Stejně jako vycházka je pro žáky zpestření běžné vyučovací hodiny a umožňuje žákům přímý kontakt s přírodou a okolní krajinou. V přípravě i provedení je exkurze a vycházka skoro stejná, avšak změna je v tom, že při exkurzi se pozorování v zoologické části prvouky a přírodovědy orientuje obzvláště na chovná zařízení zemědělských podniků. Při exkurzi můžeme využívat odborné pracovníky, kteří mají praktické znalosti, např. chovatel. Pracovníci ale nemusejí mít didaktické znalosti a neznají souvislosti, které by žáci měli znát, a proto je nutné pracovníky předem seznámit s cílem exkurze (Podroužek, 1992). A jelikož se v této diplomové práci zabýváme vycházkou, daná organizační forma bude více přiblížena v následující kapitole.

1.2.1 VYCHÁZKA JAKO FORMA VÝUKY

Petlák (1997) řadí vycházku mezi organizační formy výuky, které žákům umožňují poznávat jevy a předměty v blízkosti školského zařízení na základě pozorování a poznávání. U žáků se tím vytváří nové vědomosti a utvářejí si správné představy o přírodních jevech a přírodninách. Podroužek (1993) říká, že vycházka je nejen velmi důležitá didaktická forma při výuce prvouky či přírodovědy, především botanické části, ale také podporuje pobyt dětí na čerstvém vzduchu a v přírodě, který u dětí aktivuje jejich

zájem a je velmi prospěšný i co se týče zdravotního hlediska. Vycházkou je míněn krátkodobý pobyt v přírodě, který trvá většinou 2-5 hodin. Pravidelné vycházky mezi žáky podporují soudržnost a společné zážitky je stmelují (Zapletal 2003).

V primární škole často využíváme tzv. fenologické vycházky, což jsou vycházky v jednotlivých ročních obdobích. Žáky při nich seznamujeme se změnami, které s sebou daná roční období přináší a které můžeme v přírodě dobře pozorovat. Zároveň o změnách, které přichází v daných ročních obdobích, mají žáci dostatek vlastních zkušeností. Zároveň vycházky pojíme s poznáváním určitých přírodních společenství, např. společenství rybníku, lesa, louky a pole, kde s žáky můžeme pozorovat živočichy, rostliny, ale také neživou přírodu a působení člověka (Podroužek, 2000). Velkou výhodou přírodovědných vycházek je to, že můžeme kombinovat mezipředmětové vztahy a různá témata obsahu učiva. Ve vyšších ročnících prvního stupně základní školy zařazujeme také vycházky monotematické. Ty jsou vždy zaměřeny na konkrétní skupinu rostlin a zaměřují se srovnávání a třídění hlavních znaků vybraných přírodnin (Podroužek, 1993).

Pro samotnou vycházku je nejdůležitější její důkladná příprava, které by měla zahrnovat správně formulované cíle, úkoly, které žáci budou po čas vycházky plnit, pomůcky, které jsou potřebné k plnění zadaných úkolů, apod. Učitel si musí také promyslet průběh vycházky a stanovit hodnocení. Podroužek (1993) doporučuje provádět hodnocení a souhrn plnění úkolů až ve škole při další vyučovací hodině.

Během vycházky často využíváme skupinovou práci, která má hodně kladů, ale také záporů. Mezi klady skupinové práce dle Obsta (2017) můžeme zařadit vyšší aktivitu žáků a větší zájem, kteří žáci projevují. Také skupinovou práci žáci trénují organizace práce a podporuje se jejich samostatnost. Komunikovat ve skupině je pro žáky nejen lehčí, ale také přirozenější. Co se týče odpovědnosti za chyby, tak tu ve skupinové práci nese celá skupina. V neposlední řadě je velkým kladem také to, že se do práce zapojí i jinak pomalejší žáci. Na druhou stranu má skupinová práce i svá úskalí. Ve skupinové práci je pro učitele mnohem obtížnější hodnotit jednotlivé žáky než u práce individuální či samostatné. Skupinová práce je i časově náročnější a musíme u ní počítat s vyšší mírou hlučnosti. Dalším úskalím skupinové práce je nestejněměrné zapojení všech žáků do práce. Někteří žáci pilně pracují, někteří se pouze „vezou“ s ostatními. S tím také přichází i fakt, že chytřejší žáci mohou zbytek skupiny zastínit.

Příprava vycházky

Dle Skalkové (2007) závisí didaktická účinnost vycházky především na promyšlené a důkladné přípravě. Perfektní příprava musí být nejen ze strany učitele, ale také ze strany žáků.

Hradil (1978) říká, že ze strany učitele je třeba několik bodů, aby byla vycházka zdařilá. Je třeba určit takovou trasu vycházky, kterou si sama projdu, abych dobře znala terén a místa, kde budeme s žáky pozorovat přírodní jevy a přírodniny. Je také důležité promyslet si dobře organizaci práce a zvolit vhodné metody, které budu ve své vycházce používat. Dále musíme stanovit vhodné cíle, které následně předem sdělíme i samotným žákům. Těm také sdělíme i další detaily ohledně vycházky, aby předem věděli, co si mají obléci, jak dlouhá vycházka bude, jaké pomůcky budeme po čas vycházky používat a také žáky seznámit s přírodními jevy, na které se mají během vycházky soustředit. V neposlední řadě budeme provádět kontrolu a instruktáž úkolů během celé vycházky (Fabiánová, 1995). Dle Podroužka (1993) nesmíme opomenout také promyšlení dodržování bezpečnosti v průběhu celé vycházky a v případě většího počtu dětí zajistit i vhodný doprovod.

Průběh vycházky a následné vyhodnocení

Podroužek (1998) uvádí, že do vycházky se jako učitel máme snažit zapojit didaktické hry, relaxační činnosti a nezapomínáme ani na odpočinek. Dále je také důležité správné vedení pozorování samostatné práce žáků, kontrola, zda žáci při skupinové práci pracují a aktivně se zapojují. Po celou dobu konání vycházky také dbáme na dodržování bezpečnosti a zásady správného chování v přírodě. Vycházku můžeme hodnotit průběžně, avšak závěrečné hodnocení je dle Podroužka (1998) doporučeno až ve škole při následující vyučovací hodině, kde stručně shrneme průběh vycházky, zrekapitulujeme výsledky a zhodnotíme dosažení cílů.

1.3 ZAŘAZENÍ UČIVA PRVOUKY A PŘÍRODOVĚDY DO RÁMCOVĚ VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

„Vzdělávací obsah základního vzdělávání je v RVP ZV orientačně rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory: Jazyk a jazyková komunikace,

Matematika a její aplikace, Informatika, Člověk a jeho svět, Člověk a příroda, Umění a kultura, Člověk a zdraví, Člověk a svět práce“ (Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2021).

1.3.1 VZDĚLÁVACÍ OBLAST ČLOVĚK A JEHO SVĚT

Tato oblast je jediná vzdělávací oblast RVP ZV, která je navržena pouze pro 1. stupeň základních škol. Určuje vzdělávací obsah, který se týká společnosti, člověka, rodiny, přírody, kultury, vlasti, bezpečí, zdraví a dalších témat. Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět propojuje současnost s historií, díky čemuž se zaměřuje na dovednosti praktické pro běžný život. Díky vzdělávání v oblasti Člověk a jeho svět se žáci učí pojmenovávat a poznávat jevy, děje, věci a jejich vzájemné propojení a souvislosti. Žákům se tak utváří jejich první celistvý pohled na svět. Žáci poznávají nejen sebe, ale učí se vnímat i ostatní lidi a základní mezilidské vztahy. Také se učí formulovat své myšlenky a reagovat na názory druhých.

Vzdělávací oblast vzdělávacího oboru Člověk a jeho svět rozdělujeme do pěti tematických okruhů. Jako první je okruh Místo, kde žijeme, ve kterém se klade důraz především na vytváření přímých zkušeností. Na základě přiblížení svého nejbližšího okolí a chápání základních mezilidských vztahů se žáci učí vstupovat do běžného života se svými vlastními představami a učí se tak bezpečnému průchodu životem. Dle nejrůznějších činností a aktivit, rozvíjíme u žáků kladný vztah k místu jejich bydliště a později i k národnímu cítění. Do okruhu Místo, kde žijeme, řadíme učivo, které se týká domova, školy, obce a místní krajiny, okolní krajiny, regionů ČR, naší vlasti, Evropy a světa a orientace v mapě.

V okruhu Lidé kolem nás se žáci seznamují se základními povinnostmi a právy, která se vztahují se spolužitím lidí ve společnosti. Žáci si osvojují základy slušného chování, chápou smysl a podstatu vzájemné úcty a respektu k ostatním lidem a uvědomují si důležitost rovnosti žen a mužů. Díky tomuto tematickému celku si žáci utváří prvotní znalosti a dovednosti budoucího občana žijícího v demokratické zemi. Do okruhu Lidé kolem nás zařazujeme učivo, které se týká rodiny, soužití lidí, chování lidí, práva a spravedlnosti a také vlastnictví.

Lidé a čas je okruh, ve kterém si žáci osvojují orientaci v čase a dějích od nejdůležitějších momentů v jejich obci a regionu, kdy postupně poznávají i historii naší země. Žáci také poznávají, jak se vyvíjel nejen život, ale i věci. Tento okruh má za úkol v žácích vyvolat

zájem o minulost, díky němuž se mají žáci naučit samostatně zkoumat a vyhledávat potřebné informace z dostupných vzorů, zejména ve svém nejbližším okolí. Do okruhu Lidé a čas řadíme učivo, které se týká orientace v čase a časovém řádu, orientace v současnosti a minulosti, regionálních památek a v neposlední řadě učivo týkající se bájí, mýtů a pověstí.

Předposledním okruhem je Rozmanitost přírody, ve kterém se žáci zaměřují na poznávání Země jako planetu sluneční soustavy. Učí se o vzniku života, seznamují se s živou a neživou přírodou a její rozmanitostí. Velký důraz je kladen na vzájemném souladu člověka s přírodou, kde žáci zjišťují, jak snadné je přírodu narušit a naopak obtížné ji vrátit do původního stavu. Na základě pozorování okolní krajiny žáci zaznamenávají vliv lidské činnosti v přírodě a pokoušejí se hledat možnosti, jak přírodu chránit. Do okruhu Rozmanitost přírody zařazujeme učivo, které se týká látek a jejich vlastností, vody a vzduchu, nerostů, hornin a půdy, vesmíru a Země, fauny a flory, životních podmínek, rovnováhy v přírodě a ohleduplného chování k přírodě a ochrany přírody.

Posledním okruhem, který řadíme do vzdělávací oblasti vzdělávacího oboru Člověk a jeho svět, řadíme okruh Člověk a jeho zdraví. Cílem je, aby žáci poznávali člověka jako živé bytosti. Učí se o změnách a vývoji člověka od samotného narození až po dospělost, o správné životosprávě a hygienických návycích. Žáci si osvojují poskytování první pomoci a bezpečné chování v různých situacích, včetně těch, které jsou pro člověka nebezpečné. Cílem tohoto okruhu je, aby si žáci uvědomili odpovědnost, kterou mají nejen za své zdraví, ale i za zdraví ostatních lidí. Do okruhu Člověk a jeho zdraví řadíme učivo, které se týká lidského těla, péče o zdraví, návykových látek, závislosti a zdraví, osobního bezpečí a krizových situací, přivolí pomoci v případě ohrožení fyzického a duševního zdraví, mimořádných událostí a rizik ohrožení s nimi spojených (Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2021).

1.3.2 KLÍČOVÉ KOMPETENCE

Klíčové kompetence jsou definovány jako přehled schopností, dovedností, vědomostí, postojů a hodnot, které jsou podstatné pro uplatnění se ve společnosti a ke kompletnímu osobnímu rozvoji. Jejich osvojování předchází složitý a dlouhodobý proces, který započíná již v předškolním vzdělávání. Na konci základního vzdělávání by měl být každý jedinec vybaven takovým souborem kompetencí, kterého je schopen dosáhnout, aby byl schopen

přípravy na další vzdělávání a uplatnění ve společnosti. Klíčové kompetence se navzájem mísí, jsou mnohoúčelové a získávají se vždy jako výsledek kompletního procesu vzdělávání. V základním vzdělávání máme šest klíčových kompetencí:

Kompetence k učení – na konci základního vzdělávání žák řídí a plánuje vlastní učení, snaží se poznávat jeho cíl a smysl, umí zhodnotit svůj vlastní pokrok. Uvádí věci do spojitostí, používá obecně známé termíny, na základě čehož si utváří ucelenější pohled na přírodní, společenské, matematické zkulturní jevy. Na základě této kompetence si žák vytváří kladný vztah k učení, vnímá smysl učení a o svých výsledcích dokáže diskutovat a kriticky je zhodnotit.

Kompetence k řešení problémů – na konci základního vzdělávání je žák schopen rozpoznat problém a naplánovat jeho způsob řešení. Přemýšlí proč, problém vznikl, k čemuž využívá vlastní zkušenosti. Při řešení problémů uvažuje logicky a nenechá se odradit případnou prohrou. Žák si je vědom odpovědnosti za svá rozhodnutí, která je schopen si uhájit.

Kompetence komunikativní – na konci základního vzdělávání je žák schopen srozumitelně formulovat své vlastní myšlenky a názory, umí se zapojit do diskuze, kde si vyslechne i názory ostatních. Při mluveném projevu používá nejrůznější komunikační prostředky, díky kterým se zapojuje do společenského dění.

Kompetence sociální a personální – na konci základního vzdělávání žák aktivně spolupracuje ve skupině, přijímá svou roli v pracovní činnosti a chápe efektivitu kooperace s druhými lidmi. Učí se jednat s úctou a respektem, čímž přispívá k upevňování dobrých vztahů mezi lidmi. V týmu umí poskytnout svou pomoc a na druhou stranu si o pomoc dokáže i říci.

Kompetence občanské – na konci základního vzdělávání je žák schopen se vcítit do situací ostatních lidí, oceňuje jejich vnitřní hodnoty. Je si vědom svých povinností a práv, jež vyplývají ze společnosti. Žák dokáže ocenit kulturní i historické dědictví a utváří si pozitivní vztah k tradicím. Je si vědom environmentálních problémů a ekologických souvislostí.

Kompetence pracovní – na konci základního vzdělávání je žák schopen dodržovat předem určená pravidla, která se vztahují k účinnému a bezpečnému používání vybavení, nástrojů

a materiálů. K pracovní činnosti přistupuje hospodárně a klade důraz na ochranu nejen svého zdraví a zdraví ostatních, ale také na ochranu životního prostředí.

Kompetence digitální – na konci základního vzdělávání je žák schopen běžně používat aplikace a digitální zařízení, které zapojuje do běžného života nejen ve škole, a díky nimž si usnadní práci a zkvalitní závěrečný výsledek práce. Vhodně dokáže zvolit technologii, která mu při konkrétním řešení problému pomůže. Je si vědom možných rizik užívání digitálních technologií, které mohou mít negativní dopad na jeho duševní a tělesné zdraví.

2 PRAKTICKÁ ČÁST – VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ VYCHÁZEK

Praktická část je stylizována jako charakteristika vybraných lokalit, ve kterých vycházka bude probíhat. Součástí jsou i pracovní listy.

2.1 DIDAKTICKÁ VYCHÁZKA V OKOLÍ BOŽÍHO DARU

První zvolená trasa je u dětí velmi oblíbená a to především díky výskytu pohádkových postav, které v průběhu potkáváme. Trasa vycházky vede přes Ježíškovu cestu a je dlouhá 5,6 km (malý okruh Ježíškovy cesty). Vycházka bude probíhat během celého dopoledne, tudíž proběhne i menší přestávka na svačinu. S tím žáci budou předem obeznámeni. Tuto trasu lze absolvovat v nezávislosti na ročním období, avšak doporučovala bych spíše jaro nebo léto. Během vycházky budeme používat několik pomůcek. S pomůckami budou žáci předem seznámeni, aby dopředu počítali s tím, co budou s sebou potřebovat.

Samotná vycházka začíná u infocentra Božího Daru, od kterého se následně přesuneme na první stanoviště naší vycházky. Po domluvě s rodiči je zde také možnost, že bychom žákům zakoupili i notýsky, do kterých by po čas vycházky zapisovali odpovědi na soutěžní otázky připravené na Ježíškově cestě. Za odevzdání vyplněného notýsku na infocentru pak žáci obdrží Ježíškovo razítko a malou odměnu. Stanoviště jsou schválně navržena tak, že se u každé soutěžní otázky i tak zastavíme. Cena zápisníku je 50 Kč, které bychom v případě zájmu vybrali již předem ve škole.

Co se týče hodnocení samotné vycházky, to bude probíhat až na následující hodině prvouky či přírodovědy ve škole, kde společně zhodnotíme nejen úkoly v pracovním listě, ale také splnění cílů, které jsme si před vycházkou určili. Hodnotit budeme vypracování všech zadaných úkolů v pracovním listě, aktivitu žáků, při samostatné činnosti. V případě zakoupení notýsků se soutěžními otázkami, které si pro návštěvníky připravili organizátoři Ježíškovy cesty, se odpovědi na tyto soutěžní otázky do našeho hodnocení započítávat nebudou.

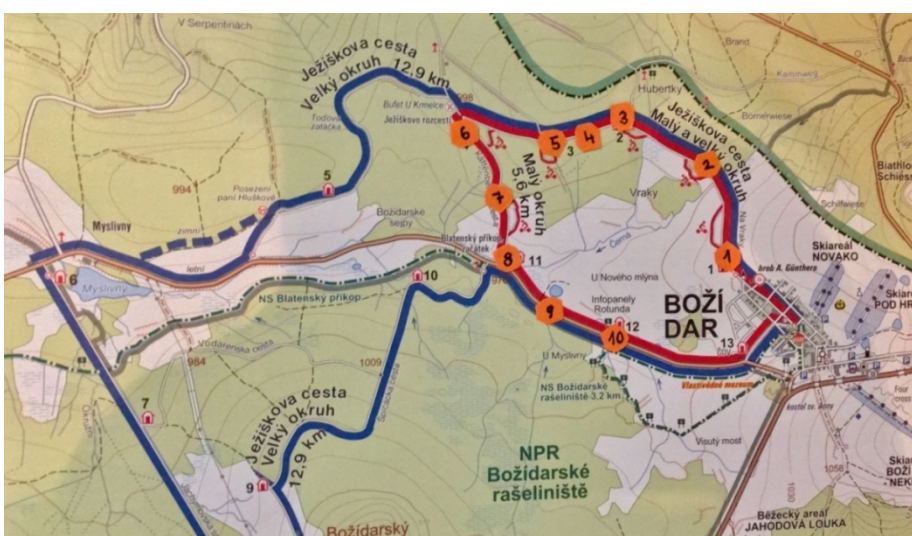
Obrázek 2 - Okolí Božího Daru

(zdroj vlastní, 2018)

2.1.1 CHARAKTERISTIKA LOKALITY

Ježíškova cesta se nachází na Božím Daru, které leží v Karlovarském kraji. Boží dar je nejméně položené město v České republice. Leží na hranici s Německem a má 244 obyvatel. Projekt Ježíškova cesta vznikl v roce 2007 a dodnes má velký úspěch nejen u dětí, ale i dospělých.

2.1.2 MAPA VYCHÁZKY

Obrázek 3 - Mapa vycházky č. 1

(zdroj vlastní, 2018)

2.1.3 STANOVIŠTĚ VYCHÁZKY

Stanoviště č. 1: Správní houbaři

Naší vycházku začínáme u infocentra, odkud se společně přesouváme na první stanoviště, které je nazváno Správní houbaři. Na tomto stanovišti prověříme znalosti žáků v oblasti hub. Cílem je, aby žáci bezpečně rozeznali jedlé houby od hub nejedlých a jedovatých. Na tomto stanovišti budeme pracovat především s pracovním listem, kde jsou pro žáky připravené úkoly týkající se daného tématu. Zároveň díky zvolené organizační formě, skupinová práce, si žáci osvojují schopnost spolupráce a komunikace s ostatními spolužáky ve skupině.

Cíl:

Žák správně určí, zda se jedná o houbu jedlou, nejedlou či jedovatou.

Žák pojmenuje jednotlivé houby podle obrázků.

Žák popíše vlastními slovy rozdíl mezi jedovatými a nejedlými houbami.

Žák vyjmenuje alespoň 4 jedlé houby.

Afektivní cíl:

Žák si utváří kladný vztah k přírodě a oceňuje její různorodost.

Psychomotorický cíl:

Žák je schopen pomocí svých vědomostí vyřešit úkoly v pracovním listě.

Motivace:

Děti, představte si, že maminka chce uvařit houbovou polévku a vy ji chcete překvapit, a proto jí nasbíráte houby. Musíte ale dávat pozor na to, aby houby byly jedlé. Nejedlým a jedovatým houbám se musíte vyhýbat.

Vyučovací metody:

Metoda slovní - práce s pracovním listem – Žáci vyplní úkoly v pracovním listu, které se týkají stanoviště číslo 1.

Metoda slovní - skupinová diskuze – Ve skupině budou žáci diskutovat o rozdílech mezi houbami jedlými a nejedlými. Základní otázkou pro diskusi je: „Uveď, jaké jsou rozdíly, mezi houbami jedlými a nejedlými.“

Organizační formy:

Vycházka

Skupinová práce – Žáci jsou rozděleni do 4 skupin. Ve skupinách diskutují o rozdílech jedlých a nejedlých hub.

Zadání:

Rozhodni, které houby patří mezi jedlé, nejedlé a jedovaté houby. Poté se svými spolužáky diskutuj o rozdílech mezi houbami jedlými a nejedlými.

Pomůcky:

K prvnímu stanovišti budou žáci potřebovat pouze pracovní list a psací potřeby.

Obrázek 4 - Stanoviště Správní houbaři

(zdroj vlastní, 2018)

Stanoviště č. 2: Vodní živočichové

S dětmi se pak společně přesouváme k stanovišti číslo 2, kde si už z dálky můžeme všimnout potoku, u kterého je dřevěná socha zatím neznámého vodního živočicha. Tématem tohoto stanoviště budou vodní živočichové, což se krásně hodí k již zmíněnému prostředí. Cílem tohoto stanoviště je osvojení vodních živočichů. Žáci na tomto stanovišti budou mít za úkol vymyslet několik zástupců vodních živočichů a některé nám potom pomocí pantomimy i předvedou.

Cíl:

Žák vyjmenuje alespoň 8 zástupců vodních živočichů.

Žák pojmenuje zvíře vytesané ze dřeva.

Žák aktivně spolupracuje ve skupině.

Žák pomocí pantomimy názorně předvede jednoho zástupce vodních živočichů.

Afektivní cíl:

Žák si osvojí okolí, ve kterém žijí vodní živočichové.

Psychomotorický cíl:

Žák napodobuje zástupce vodních živočichů.

Motivace:

Podívejte se na tuto krásnou dřevěnou sošku! To vypadá na nějakého vodního živočicha. Kolik vlastně známe vodních živočichů? Zkuste ve skupince popřemýšlet a dejte dohromady alespoň 8 zástupců vodních živočichů. Jednoho si poté vyberte a pomocí pantomimy nám ho předvedte. Na závěr vás čeká ještě úkol v pracovním listu.

Vyučovací metody:

Metoda názorně demonstrační – Žáci pomocí pantomimy předvádějí vybraného zástupce vodních živočichů.

Didaktická hra – pantomima.

Metoda slovní – Žáci vyplní úkoly v pracovním listu, které se týkají stanoviště číslo 2.

Organizační formy:

Vycházka

Skupinová práce – Žáci jsou rozděleni do 4 skupin a každá skupina má za úkol vymyslet alespoň 8 zástupců vodních živočichů. Poté si jednoho zástupce vyberou a předvedou ho pomocí pantomimy.

Zadání:

Vymyslete alespoň 8 zástupců vodních živočichů. Můžete spolupracovat ve skupině. Ve skupině si zvolte jednoho zástupce vodních živočichů, kterého pomocí pantomimy předvedete svým spolužákům. Poté se podívejte na sochu zvířete, která se nachází hned vedle potůčku, a zkuste určit, jakého vodního živočicha socha představuje. Svou odpověď poté zapište do pracovního listu.

Pomůcky:

Na následujícím stanovišti budou žáci potřebovat pracovní list a psací potřeby.

Obrázek 5 - Stanoviště Vodní živočichové

(zdroj vlastní, 2018)

Stanoviště č. 3: Domečky pro skřítky

Z druhého stanoviště se přesouváme do lesa. Ve škole jsme na hodině českého jazyka společně s žáky četli příběh, ve kterém se vyskytovali víly a skřítky. Pomocí motivace pak navážeme na téma lesních nadpřirozených bytostí a s žáky si postavíme domečky pro skřítky. Na tomto stanovišti jsme se zaměřili především na přímý kontakt s přírodninami a rozvíjení jemné motoriky. Žáci pracují ve skupině, což pozitivně ovlivňuje dovednost spolupracovat a komunikovat s ostatními. Díky navrženým úkolům žáci také rozvíjí svou fantazii a představivost a to především při vymýšlení jména a funkce vybraného lesního skřítky.

Cíl:

Žák určí jméno pro skřítky a jeho funkci v lese.

Žák navrhne, jak bude domeček vypadat.

Žák zvolí vhodné materiály na stavbu domečku.

Afektivní cíl:

Žák pracuje s přírodninami.

Psychomotorický cíl:

Žák trénuje jemnou motoriku, čím si jí osvojuje.

Motivace:

Děti, co myslíte? Žijí v lese nějaké nadpřirozené postavy? Víly nebo skřítky? Já myslím, že určitě! Představte si, že jste uznávaní architekti a král zdejšího lesa se dozví o vaší skvělé práci a požádá vás, zda byste nepostavili domečky pro její lesní skřítky, kteří udržují v lese pořádek a starají se o všechny, kteří v lese bydlí. Vy s radostí přijmete a ujmete se úkolu. Musíte si vybrat jednoho skřítky, kterému vymyslíte jméno a postavíte mu domeček. Zkuste se také zamyslet nad tím, jakou funkci daný skřítek v lese vykonává a proč je pro les důležitý.

Vyučovací metody:

Metoda slovní - skupinový dialog – Žáci si ve skupině povídají o tom, kde by bylo vhodné postavit domeček. Pro jakého skřítky budou domeček stavět a jakou zastává funkci v lese. Jaké přírodniny ke stavbě domečku použijí.

Metoda bezprostředního kontaktu s přírodninou – Žáci mají přímý kontakt s přírodninami při stavbě domečků.

Metoda slovní – práce s textem – Žáci vyplní úkoly v pracovním listu, které se vztahují ke stanovišti 3: Domečky pro skřítky.

Organizační formy:

Vycházka

Skupinová práce - Žáci jsou rozděleni do 4 skupin a každá skupina vytváří jeden domeček pro vybraného lesního skřítky. Společně mají za úkol také vymyslet, pro jakého skřítky domeček vytvořili a zamyslet se nad tím, jakou funkci daný skřítek v lese vykonává.

Zadání:

Ve skupině si zvolte vhodné místo pro stavbu svého domečku. Najděte materiál, který ke stavbě budete potřebovat. Společně vymyslete, pro jakého skřítky domeček postavíte a vše zaznamenejte do pracovního listu.

Pomůcky:

Na stanovišti číslo 3 budou žáci potřebovat pracovní list a psací potřeby k vypracování. Zároveň nám jako pomůcky budou na tomto stanovišti sloužit přírodniny, které žáci použijí ke stavbě domečků.

Stanoviště č. 4: Stromy a jejich kůra

Lesní cestou se dále s žáky přesouváme k dalšímu stanovišti, kde bude naším hlavním úkolem poznávat kůru stromu. Kůru budou žáci poznávat nejen hmatem, ale také ji znázorní pomocí frotáže, kterou jsme již několikrát na hodině výtvarné výchovy s žáky dělali. Toto stanoviště bylo navrženo především proto, aby si žáci kůru mohli osahat a získali o ní více informací na základě vlastních zkušeností.

Cíl:

Žák pomocí frotáže ilustruje kůru daného stromu.

Žák zdůvodní, proč si daný strom vybral.

Afektivní cíl:

Žák zpracovává získaná data ohledně struktury kůry.

Psychomotorický cíl:

Žák na základě získaných informací provede frotáž kůry.

Motivace:

Zastavte se a vnímejte to ticho a klid kolem vás. Prohlédněte si stromy a vyberte si jeden strom, který vás na první pohled zaujal. Pořádně si ho běžte prohlédnout a osahat a na památku si znázorníte jeho kůru.

Vyučovací metody:

Metoda slovní – rozhovor – Žáci pozorují okolí, vnímají klid a ticho. Začínám s nimi vést rozhovor: „Jaké máte pocity, když jste se teď na chvíli zastavili a jen vnímaly okolní přírodu?“ „Uklidňuje vás ticho, nebo z něj naopak nemáte moc dobrý pocit a jste raději, když se kolem Vás něco děje?“ „Čeho jste si všimli jako první?“

Metoda praktická – frotáž – Žáci pomocí frotáže znázorní kůru stromu, který je na první pohled zaujal.

Metoda slovní – práce s textem – Žáci vyplní úkoly v pracovním listu, které se vztahují ke stanovišti 4: Stromy a jejich kůra.

Organizační formy:

Vycházka

Samostatná práce – Žáci samostatně pomocí frotáže znázorní kůru stromu. Poté vypracují zadané úkoly v pracovním listě.

Zadání:

Vyber si jeden strom, který tě nejvíce zaujal a pomocí frotáže znázorni jeho kůru. Do pracovního listu pak napiš, proč sis zrovna tento strom vybral a čím tě zaujal. Poté si ve skupinkách sdělte, proč jste si daný strom vybrali a co vás na něm zaujalo.

Pomůcky:

Na tomto stanovišti žáci budou používat pracovní list a psací potřeby.

Stanoviště č. 5: Detektivové

I na pátém stanovišti zůstáváme s žáky v lese. Tentokrát je hlavním cílem stanoviště správné rozpoznání šišky a stromu, ke kterému daná šiška patří. Tím si žáci budují kladný vztah k přírodě a navíc mají přímý kontakt s další přírodninou. Žáci již mají potřebné znalosti k plnění tohoto úkolu. Šišky volíme tak, abychom měli jistotu, že pochází ze stromu, který žáci znají. Jelikož chceme rozvíjet i jejich spolupráci, do tohoto úkolu zařadíme skupinovou práci, kde každá skupina bude představovat detektivy, kteří se snaží najít strom, který patří k šišce, která jim byla přidělena.

Cíl:

Žák správně přiřadí větvičku k šišce.

Žák určí, z jakého stromu jejich exponát pochází.

Afektivní cíl:

Žák si vytváří kladný vztah k přírodě a přírodninám.

Psychomotorický cíl:

Žák na základě svých znalostí dokáže přiřadit šišku ke správnému stromu.

Motivace:

Ted' si, děti, zahrajeme na detektivy. A protože věřím, že jste schopní detektivové, do skupiny dostanete pouze jednu indicii a tou bude šiška. Společně zapátrejte ve svých znalostech a k osamělé šišce najděte správnou větvičku.

Vyučovací metody:

Metoda bezprostřední manipulace s přírodninou – Žáci mají přímý kontakt s přírodninou – šiškou.

Metoda slovní – skupinová diskuze – Žáci ve skupině diskutují o správném přiřazení šišky k větvičce.

Organizační formy:

Vycházka

Skupinová práce – Žáci jsou rozdělení do 4 skupin. Každá skupina dostane přidělenou jednu šišku. Úkolem každé skupiny je najít k šišce správnou větvičku.

Zadání:

Ve skupině si pořádně prohlédněte šišku, kterou jste dostali. V okolí k ní zkuste najít správnou větvičku ze stromu, ze kterého daná šiška pochází. Poté větvičku i šišku vložte do igelitového sáčku.

Pomůcky:

Na stanovišti číslo 5 budeme potřebovat 4 igelitové sáčky, pro každou skupinu jeden, a 4 šišky, také pro každou skupinu jedna. Poté budou žáci potřebovat psací potřeby a pracovní list.

Stanoviště č. 6: Pozorování stop

Během našeho pobytu v lese jsme si s žáky mohli povšimnout stop, která zde lesní zvířata zanechala. Další stanoviště tedy bude věnováno právě stopám lesních zvířat. Cílem bude, aby žáci aplikovali své předchozí znalosti na vyplnění zadaných úkolů v pracovním listě. Tentokrát ale žáci nebudou spolupracovat ve skupině, úkoly bude muset plnit každý sám.

Cíl:

Žák rozliší stopy lesních zvířat.

Žák aplikuje znalosti o zvířecích stopách.

Žák určí, jakému zvířeti dané stopy patří.

Afektivní cíl:

Žák se učí v klidu a tichu pozorovat přírodu.

Psychomotorický cíl:

Žák hledá stopy zvířat.

Motivace:

Jak vidím, práce detektivů vám opravdu jde na výbornou! Proto v práci detektiva budeme pokračovat i na tomto stanovišti. Tentokrát bude vaším úkolem přiřadit stopy k lesním zvířatům. Úkol na vás již čeká v pracovním listě. Zkuste se také porozhlédnout po okolí, zda nějaké stopy nevidíte.

Vyučovací metody:

Metoda slovní – práce s pracovním listem – Žáci vyplní úkoly v pracovním listu, které se vztahují ke stanovišti 6: Pozorování stop.

Metoda praktická – výtvarná činnost – Žáci namalují stopu zvířete, kterou našli v okolí. Pokud žádnou stopu v okolí nenašli, namalují jednu vybranou stopu ze cvičení v pracovním listě (úkol číslo 5a).

Organizační formy:

Vycházka

Samostatná práce – Žáci samostatně vypracovávají úkoly v pracovním listě.

Zadání:

Správně přiřadte stopy ke zvířatům, která je v lese po sobě zanechala. Své odpovědi zaznamenejte do pracovního listu a následně se porozhlédněte po okolí a zkuste některé stopy najít. Pokud stopu najdete, překreslete ji do pracovního listu a zkuste určit, jakému zvířeti stopa patří. Pokud žádnou stopu nenajdete, nakreslete jednu ze stop v pracovním listě.

Pomůcky:

Na tomto stanovišti budou žáci potřebovat pouze pracovní list a psací potřeby.

Obrázek 6 - Stanoviště Pozorování stop
(zdroj vlastní, 2018)

Stanoviště č. 7: Překážková dráha

Stanoviště číslo 7 bude pro žáky velmi zábavné. Žáci si zde vyzkoušejí překážkovou dráhu, která pro ně bude především z přírodnin vytvořena a vyzkouší si také spolupráci ve skupině, která je pro toto stanoviště velmi důležitá. Ještě před samotnou překážkovou dráhou se ale s žáky zaměříme na popadané stromy, které v okolí můžeme vidět. Společně budeme diskutovat o příčinách padání stromů. Toto stanoviště bude sloužit k menšímu občerstvení. Žáci si zde budou moci sníst svačinu nebo si něco malého zakoupit v bufetu, který je poblíž. Vzhledem k tomu, že na tomto stanovišti budeme zdolávat překážkovou dráhu a poté i svačit, zdržíme se zde přibližně 30 – 40 minut.

Cíl:

Žák zdůvodní, proč stromy padají.

Žák vyjmenuje alespoň 2 důvody, proč stromy padají.

Afektivní cíl:

Žák se učí spolupráce ve skupině.

Psychomotorický cíl:

Žák si osvojuje komplexní motorické dovednosti.

Motivace:

Během naší vycházky jste si mohli všimnout mnoho popadaných a vyvrácených stromů. Napadlo vás někdy, proč vlastně stromy padají? Zkuste se nad tím zamyslet. Následně si zopakujte funkci kořene stromu. Jestlipak také víte, proč se v některých lesech spadlé stromy neodklízejí? Neodklizené stromy jsou pro nás občas překážkou, a proto si teď vyzkoušíte jednu malou překážkovou dráhu zdolat.

Vyučovací metody:

Metoda slovní – rozhovor – Při příchodu na toto stanoviště se žáků zeptám na otázky ohledně vyvrácených stromů, kterých si zde můžeme povšimnout. „Napadlo vás někdy, proč vlastně stromy padají?“ „Kdy nejčastěji stromy mohou padat?“ „Dokážete vymyslet i nějaké následky, které by mohlo padání stromů mít?“

Metoda hry – Žáci budou ve skupinách zdolávat připravenou překážkovou dráhu.

Organizační formy:

Vycházka

Skupinová práce – Žáci budou rozděleni do 4 skupin. Ve skupinách budou muset v co nejrychlejší čas zdolat připravenou překážkovou dráhu. Při tomto úkolu je skupinová práce velmi důležitá, protože za nedodržení může být skupině udělena časová penalizace.

Zadání:

Ve skupinách musíte zdolat překážkovou dráhu. Vaším úkolem je se po celou dobu zdolávání překážek držet se spolužáky ve skupině za ruku. Pokud se pustíte, k vašemu výsledku se připočítá 1 vteřina, což bude vaším trestem. Nejrychlejší skupina vyhrává.

Pomůcky:

Na stanovišti číslo 7 budeme potřebovat překážky k vytvoření dráhy (některé překážky si předem do dráhy rozestavím, například kužele, zbylé překážky budou vytvořeny pomocí přírodnin, které jsou v okolí) a také stopky na měření času jednotlivých skupin.

Stanoviště č. 8: Třídění odpadu

Z lesa se pomalu přesouváme a míjíme místní silnice. Jelikož vidíme po cestě nádoby (koše) na třídění odpadu, na tomto stanovišti se budeme zabývat právě tím, zda je nutné odpad třídit. Žáci by měli vědět, proč je odpad důležité třídit a měli by umět odpad roztřídit do správných popelnic. Společně o tomto tématu povedeme rozhovor, poté žáci budou plnit úkoly zadané v pracovním listě.

Cíl:

Žák rozliší popelnice na třídění odpadu.

Žák určí, jaký konkrétní odpad do jednotlivých popelnic patří.

Žák zdůvodní, proč je důležité třídit odpad.

Afektivní cíl:

Žák si uvědomuje důležitost třídění odpadu.

Psychomotorický cíl:

Žák na základě získaných informací dokáže vyřešit zadané úkoly.

Motivace:

Děti, představte si, že jste zaměstnanci firmy, ve které zaměstnanci zkoumají, jak lidé třídí odpad. Máte za úkol zaškolit nové zaměstnance, kteří do firmy přišli. Musíte jim vysvětlit, jak se odpad třídí, jak tříděný odpad rozdělují a k čemu je vlastně třídění dobré. Ve skupině o tom debatujte.

Vyučovací metody:

Metoda slovní – rozhovor – S žáky vedu rozhovor na téma třídění odpadu. Ptám se na otázky jako: „Jak se vlastně třídí odpad děti?“ „Víte, jak se tříděný odpad rozdělují?“ „A proč je vlastně důležité odpad třídit? Musíme ho vůbec třídit, nebo to nemá žádný význam?“

Metoda slovní - práce s pracovním listem - Žáci vyplní úkoly v pracovním listu, které se vztahují ke stanovišti 8: Třídění odpadu.

Organizační formy:

Vycházka

Hromadná výuka – S žáky společně debatujeme o třídění odpadu.

Samostatná práce - Žáci samostatně vyplní úkoly v pracovním listu.

Zadání:

Pečlivě se porozhlédněte po okolí a najděte popelnice na třídění odpadu. Poté zakreslete popelnice, které jste našli, a ke každé přiřipšte, jaký odpad do ní patří. Vlastními slovy také napište, proč si myslíte, že je důležité odpad třídit.

Pomůcky:

Na tomto stanovišti budou žáci potřebovat jen pracovní list a psací potřeby.

Stanoviště č. 9: Čistička odpadních vod

Tentokrát již po chodníku, který vede vedle místní komunikace, se s žáky přesouváme k našemu předposlednímu stanovišti. Na tomto stanovišti můžeme vidět zdejší čističku odpadních vod. Jelikož předpokládáme, že žáci o tomto tématu nemají potřebné množství informací, budou poslouchat krátký výklad, ve kterém se dozví, jak čističky odpadních vod fungují, k čemu slouží a proč je důležité čistit odpadní vody. Na základě nových informací, kteří žáci na tomto stanovišti získají, poté vyplní zadané úkoly v pracovním listě.

Cíl:

Žák popíše, jak čistička odpadních vod funguje.

Žák vysvětlí, k čemu čistička odpadních vod slouží.

Žák rozhodne, zda je nutné čistit odpadní vody.

Afektivní cíl:

Žák vnímá důležitost čištění odpadních vod.

Psychomotorický cíl:

Žák je schopen pomocí získaných informací odpovědět na otázky v pracovním listu.

Motivace:

Čistotu má rád každý z nás. Je pro náš život moc důležitá. Před sebou vidíte čističku odpadních vod, která slouží k čištění průmyslových vod a odpadních vod ze zemědělské výroby. Zjistí, jak čističky fungují. Poté se zamyslí, zda je nutné čistit odpadní vody a proč.

Vyučovací metody:

Metoda slovní – rozhovor – Ještě před samotným výkladem s žáky povedu rozhovor na téma čističky odpadních vod. „Už jste někdy čističku odpadních vod viděli?“ „Víte k čemu taková čistička vlastně je a proč je důležité je mít?“ „Víte, na jakém principu čističky fungují?“

Metoda slovní – výklad – Žákům přednesu krátký výklad o čističkách odpadních vod, ve kterém jim sdělím, co vlastně čističky vod jsou, k čemu se používají, jak fungují a proč jsou vlastně potřebné. Ve výkladu se zaměřím i na konkrétní čističku, kterou žáci vidí před sebou.

Metoda slovní - práce s pracovním listem - Žáci vyplní úkoly v pracovním listu, které se vztahují ke stanovišti 9: Čistička odpadních vod.

Organizační formy:

Vycházka

Hromadná výuka – Jako celá třída debatujeme o významu čističek odpadních vod a poté žáci poslouchají výklad vedený učitelem na dané téma.

Samostatná práce – Žáci samostatně vypracují úkoly v pracovním listu.

Zadání:

Pozorně poslouvej výklad. Na základě toho pak odpověz na zadané otázky a své odpovědi zapiš do pracovního listu.

Pomůcky:

Na stanovišti číslo 9 budeme potřebovat pracovní list a psací potřeby.

Stanoviště č. 10: Nejlepší počtář

Podél silnice se přesouváme na naše poslední stanoviště, kde zakončíme celou vycházku. Jelikož už se nenacházíme v lese, byly naše možnosti omezeny, a proto jsme zvolili nenáročnou aktivitu, ve které budou žáci počítat stromy, které v okolí vidí. Sloužit jim k tomu bude i dalekohled, který s sebou máme. Cílem stanoviště je, aby žáci spočítali listnaté stromy, které se v okolí nachází (listnatých stromů v okolí bylo napočítáno 15) a určili, o jaké listnaté stromy se jedná. Vše poté zaznamenají do pracovních listů, které následně odevzdají učiteli. Na posledním stanovišti společně pak zhodnotíme celkový průběh vycházky, zopakujeme si, co nového jsme se dozvěděli a žáci se podělí o své osobní dojmy, které z vycházky mají. Závěrečné vyhodnocení nebudeme provádět na posledním stanovišti, ale provedeme ho až na další hodině ve škole, jak je doporučeno.

Cíl:

Žák správně pojmenuje stromy.

Žák rozliší listnaté stromy.

Žák vlastními slovy popíše rozdíl mezi listnatým a jehličnatým stromem.

Žák objasní rozdíly mezi stromem a keřem.

Afektivní cíl:

Žák si oceňuje různorodost přírody.

Psychomotorický cíl:

Žák si utváří kladný vztah k přírodě.

Motivace:

Máme zde poslední úkol. Ten prověří váš bystrý zrak. Rozhlédněte se po okolí a zaměřte se na listnaté stromy. Ty pak zkuste spočítat a určete, kolik druhů jste viděli. Až budete mít spočítáno, zamyslete se nad názvy jednotlivých listnatých stromů. Názvy pak zapište do pracovního listu.

Vyučovací metody:

Metoda praktická – Žáci pozorují listnaté stromy v okolí. Na pozorování mají možnost si vypůjčit dalekohled.

Metoda slovní - práce s pracovním listem - Žáci vyplní úkoly v pracovním listu, které se vztahují ke stanovišti 10: Bystrý počtář.

Organizační formy:

Vycházka

Samostatná práce – Žáci samostatně vypracují úkoly v pracovním listu.

Zadání:

Rozhlédni se kolem sebe a najdi listnaté stromy. Listnaté stromy, které si v okolí našel, následně spočítej, správně pojmenuj a názvy stromů zaznamenej do pracovního listu. Poté zodpověz i další otázky.

Pomůcky:

U posledního stanoviště budeme potřebovat dalekohled, který si žáci budou moci vypůjčit ke spočítání stromů v okolí. Dále pak žáci budou potřebovat pracovní list a psací potřeby.

2.1.4 ZÁVĚREČNÁ REFLEXE VYCHÁZKY A MOŽNOSTI DALŠÍHO VYUŽITÍ

Následující vycházku hodnotíme jako vydařenou, ať už z hlediska projevovaného zájmu žáků nebo z hlediska prohloubení dosavadních znalostí. Cílem vycházky bylo především seznámit žáky s okolní přírodou, přičemž si žáci během vycházky utvářeli kladný vztah k přírodě hlavně díky přímému kontaktu s přírodninami. V průběhu vycházky byly voleny takové organizační formy a výukové metody, aby se žáci učili nejen samostatnosti, ale také spolupráci s ostatními spolužáky, trpělivosti a vzájemné komunikaci.

Vycházka byla navržena pro žáky prvního stupně základní školy, především pak pro 3. – 5. ročník. S vybranou třídou proběhla vycházka koncem května, což je optimální období, jelikož už není zima a příroda je ve svém největším rozkvětu. Vycházku je ale možné realizovat v jakémkoliv ročním období. Celkově vycházka proběhla dle předem navrženého plánu a u dětí měla velký úspěch, což z velké části způsobila i vhodně zvolená motivace. Se západem plnily veškeré úkoly, které je na stanovištích čekaly a užívaly si čas strávený v přírodě. Během plnění úkolů žáci dodržovali předem stanovená pravidla, se kterými byli obeznámeni již na předchozí hodině. Největší úspěch u žáků měla překážková

dráha, podporovala zdravou soutěživost. Líbily se jim ale také aktivity, během kterých pracovali s přírodninami a mohli si vše osahat.

Na didaktickou vycházku můžeme s žáky navázat i v dalších hodinách. Nemusí se jednat pouze o hodiny prvouky či přírodovědy, může jít také o hodiny českého jazyka, konkrétně na hodinách slohu, při kterém žáci mohou pomocí vyprávění popsat absolvovanou vycházku. Na hodině výtvarné výchovy pak můžeme s žáky ilustrovat vlastní zážitky z vycházky. V hodinách hudební výchovy s žáky můžeme zpívat písničky, které se vztahují k vycházce a přírodě, která se kolem nás vyskytovala, např. *Já do lesa nepojedu, Mravenci, Na tý louce zelený.*

Navržená didaktická vycházka může být použita jako inspirace pro ostatní pedagogy, kteří chtějí hodiny prvouky či přírodovědy žákům zpestřit a ukázat jim přírodu v okolí jejich školy. Mohou ji využít také rodiny s dětmi, které chtějí vyrazit na aktivní výlet do přírody a poznávat nové stezky.

2.2 DIDAKTICKÁ VYCHÁZKA NA SVATOŠSKÉ SKÁLY

Druhou zvolenou, neméně zajímavou a oblíbenou vycházkou, je stezka u Svatošských skal v turistické oblasti Karlových Varů – Doubí. Jde o středně obtížnou stezku zaměřenou na geologii, archeologii, ekologii, botaniku a zoologii. Vycházku lze absolvovat v jakémkoliv ročním období, nejlepší podmínky však budou na jaře či v létě. Během vycházky budeme používat několik druhů pomůcek, s čímž žáci budou předem obeznámeni, aby věděli, co je potřeba si s sebou na vycházku vzít. Jelikož bude vycházka na celé dopoledne, žáci si s sebou vezmou i menší občerstvení ve formě svačiny, kterou si v průběhu vycházky mohou sníst.

Začátkem vycházky bude autobusová zastávka Doubí, odkud budeme pokračovat ke skalnímu útvaru Svatošské skály. Toto stanoviště bude odpočinkové a žáci si během něj mohou sníst svačiny. Na odpočinkovém stanovišti navštívíme i Dětský ráj. Poté budeme pokračovat stejnou trasou zpět k autobusové zastávce.

Hodnocení vycházky bude probíhat až na následující hodině prvouky či přírodovědy ve škole, kde společně zhodnotíme nejen úkoly v pracovním listě, ale také splnění cílů, které jsme si před vycházkou určili. Hodnotit budeme vypracování všech zadaných úkolů v pracovním listě, aktivitu žáků, při samostatné činnosti, ale také při skupinové práci a v neposlední řadě chování žáků v přírodě, které by mělo odpovídat zásadám správného chování v přírodě, které jsme si hned na začátku vycházky objasnili.

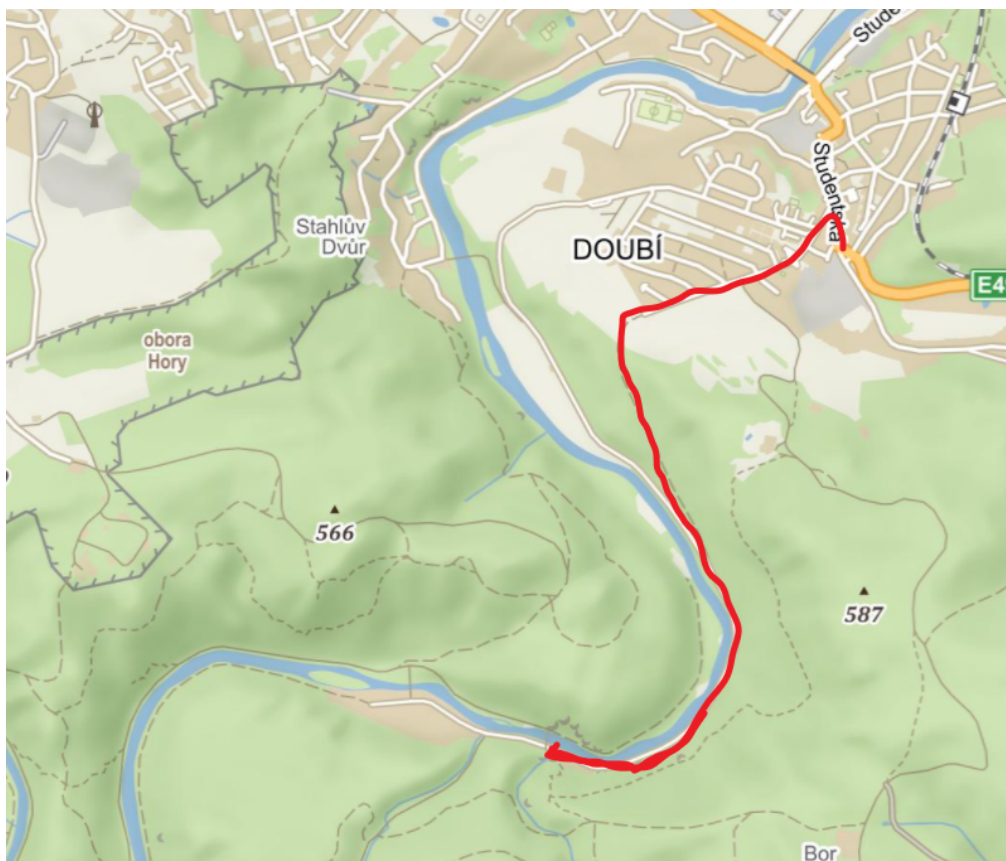
Obrázek 7 - Svatošské skály

(zdroj vlastní, 2021)

2.2.1 CHARAKTERISTIKA LOKALITY

Řeka Ohře vytváří před Karlovými Vary hluboký kaňon. Prorazila zde karlovarský žulový masiv a na nárazovém levém břehu vytvořila erozní stěnu. Zvětráním z ní vzniklo unikátní žulové město - Svatošské skály. Skály byly již v první polovině 19. století oblíbeným cílem výletů karlovarských lázeňských hostů. Posloužily také jako námět k literárnímu a dramatickému ztvárnění. Lidová fantazie ve skalách viděla zkamenělý svatební průvod.

2.2.2 MAPA VYCHÁZKY

Obrázek 8 - Mapa vycházky č. 2

(<https://mapy.cz/zakladni?x=12.8158489&y=50.1965299&z=13&source=base&id=1712874>)

2.2.3 STANOVIŠTĚ VYCHÁZKY

Stanoviště č. 1: Zásady správného chování v přírodě

Naší vycházku začínáme u autobusové zastávky Doubí, od které se společně přesouváme k prvnímu stanovišti, kde se žáci seznámí se zásadami správného chování v přírodě. U stanoviště je také vyvěšená tabulka s informacemi pro návštěvníky v přírodě, na kterou navážeme brainstormingem. Žáci budou říkat první slovo, které je napadne, když se řekne Zásady správného chování v přírodě. Po brainstormingu žáci dostanou výklad, ve kterém se dozví všechna pravidla správného chování v přírodě. Na základě toho potom budou samostatně pracovat na zadaných úkolech v pracovním listě.

Cíl:

Žák používá zásady správného chování po celou dobu vycházky.

Žák vyjmenuje alespoň 2 zásady správného chování v přírodě.

Žák diskutuje o správném chování v přírodě.

Afektivní cíl:

Žák si uvědomuje nutnost dodržování zásad správného chování v přírodě.

Psychomotorický cíl:

Žák na základě nově získaných informací vyřeší úkoly v pracovním listě.

Motivace:

Milé děti, dnes se společně vydáme na vycházku v okolí Svatošských skal. Byl už se někdo z vás podívat na Svatošských skalách? Pokud ano, tak to vůbec nevadí. Taková krása stojí za to vidět i několikrát. Navíc nás dnes čeká plno zábavných úkolů, během kterých se dozvíme plno nových informací. Ještě před tím bychom si ale měli zopakovat zásady správného chování v lese. Jaké zásady byste sem určitě zařadili?

Vyučovací metody:

Brainstorming – Žáci říkají první slova, která je napadnou, když se řekne Zásady správného chování v lese.

Metoda slovní – výklad – Žákům přednesu krátký výklad na téma Zásady správného chování v přírodě, ve kterém jim sdělím konkrétní pravidla, které je nutné dodržovat.

Metoda slovné – práce s textem - Žáci vyplní úkoly v pracovním listu, které se vztahují ke stanovišti 1: Zásady správného chování v přírodě.

Organizační formy:

Vycházka

Hromadná výuka – S žáky hromadně probíráme zásady správného chování v přírodě.

Samostatná práce – Žáci samostatně vypracují zadané úkoly v pracovním listě.

Zadání:

Zamyslete se nad zásadami správného chování v lese. Co vás napadne jako první? Společně si teď své nápady sdělíme a poté vás čekají první úkoly v pracovním listě.

Pomůcky:

Na prvním stanovišti žáci budou potřebovat pracovní list a psací potřeby.

Obrázek 9 – Stanoviště Zásady správného chování v přírodě

(zdroj vlastní, 2021)

Stanoviště č. 2: Přírodní členky

Kolem louky, kde se většinou pasou koně, se s žáky přesouváme ke stanovišti, které má za úkol především rozvoj jemné motoriky. Tu budeme u žáků rozvíjet tvořením přírodních členek z přírodnin, které v okolí louky najdeme. Žáky motivujeme tím, že při skupinové práci, která je bude po dobu naší vycházky provázet, budou potřebovat nějaké týmové odlišení od ostatních. Odlišením budou právě týmové členky, které bude mít každá skupina trochu jiné. Před samotným tvořením členek, nejprve žáky do skupin rozdělíme. Rozdělení proběhne pomocí hry pexetrio, která spočívá v tom, že skupinu tvoří tři žáci, kteří mají kartičku, která nějakým způsobem patří ke zbylým dvou, např. vydra říční, stopy vydry říční, potrava vydry říční živí. Po rozdělení žáci ve skupině začnou pracovat na svých členkách. Bude jim k tomu dána oboustranná lepicí páska, díky které budou přírodniny držet na bílém pruhu ze čtvrtky, který slouží jako základ členky. S vytvořenou členkou pak žáci přijdou za učitelem, který jim členky dle jejich obvodu hlavy sešije sešíváčkou tak, aby jim seděly. Díky bezprostřednímu kontaktu s přírodninami se v žácích buduje kladný vztah k přírodě.

Cíl:

Žák z přírodnin vytvoří členku totožnou s ostatními členy skupiny.

Žák aplikuje své vědomosti o zvířatech k hledání ostatních členů skupiny.

Žák uvede vztah mezi členy skupiny a jednotlivými zástupci živočichů.

Afektivní cíl:

Žák se učí komunikovat a spolupracovat s ostatními členy skupiny.

Psychomotorický cíl:

Žák trénuje jemnou motoriku a podporuje svou tvořivost.

Motivace:

Ted' už víme, jak se v lese máme správně chovat. Doufám, že lesu ukážeme, že jsme opravdu hodné děti a zásady správného chování všichni dodržíme. Ted' budeme pokračovat tím, že se rozdělíme do skupin, ve kterých budeme po čas vycházky v některých úkolech spolupracovat. Svoji skupinu si ale nejdřív musíte najít. A co by to bylo za skupinu, kdyby neměli týmový kostým? Nebo radši týmovou členku? To je

nápad! Vyrobte si ve skupině týmovou čelenku, na kterou využijte různé přírodniny, které v okolí najdete. Nezapomeňte, že čelenku musí mít každý člen týmu stejnou.

Vyučovací metody:

Metoda bezprostřední manipulace s přírodninami – Žák má přímý kontakt s přírodninami, které používá na výrobu čelenky.

Metoda praktická – Vyrábění čelenek z přírodnin.

Didaktická hra – Žáci hrají pexetrio.

Metoda slovní – práce s textem - Žáci vyplní úkoly v pracovním listu, které se vztahují ke stanovišti 2: Přírodní čelenky.

Organizační formy:

Vycházka

Skupinová práce – Žáci jsou rozděleni do 6 skupin. Každá skupina musí navrhnout, jak bude jejich čelenka vypadat a z jakých přírodnin bude vytvořena. Ve skupině poté vytvoří stejné čelenky, díky kterým se odliší od ostatních skupin.

Hromadná výuka – Celá třída hraje pexetrio, díky němuž se rozdělí do 6 skupin po 3 žácích.

Zadání:

Každému rozdám jednu kartičku ze hry pexetrio. Vaším úkolem bude najít ostatní členy vaší skupiny. Každý člen skupiny k vám ale musí nějak zapadat. Vaším úkolem bude napsat do pracovního listu, proč právě vy tvoříte skupinu a co všechno máte společné. Poté si navrhnete, jak bude vypadat vaše týmová čelenka, která bude vytvořena z přírodnin, které najdete. Návrh čelenky zakreslete do pracovního listu. Pak už jen stačí čelenku vytvořit.

Pomůcky:

Na stanovišti číslo 2 budeme potřebovat pracovní list, psací potřeby, předem připravené pruhy z bílých čtvrtků – dostatečně dlouhé, aby žákům vystačily kolem hlavy. Dále pak oboustrannou lepicí pásku, sešíváčku, pexetrio. Všechny pomůcky kromě pracovního listu a psacích potřeb zajišťuje učitel.

Stanoviště č. 3: Rybky a rybáři

Naše další cesta pokračuje již kolem řeky Ohře. Zde navážeme na téma, které jsme s žáky ve škole probírali. Tématem jsou ryby, především ryby, které žijí v řece. Hlavním cílem stanoviště je, aby se žáci orientovali v tématu ryby. Žáci by měli zvládnout odlišit ryby, které žijí v řece a které ve stojatých vodách. Na základě obrázků pak rozpoznat, o jakého zástupce se jedná. V rámci motivace žáků budeme hrát oblíbenou pohybovou hru Rybičky, rybičky, rybáři jedou, která má za úkol žáky rozpohybovat a rozvíjet hrubou motoriku. Po hře následuje společný rozhovor s žáky, při kterém zjistíme, jak dobře mají učivo osvojené. Na konci žáci samostatně vyplní úkoly v pracovním listu.

Cíl:

Žák pojmenuje obrázky ryb v pracovním sešitě.

Žák roztřídí zástupce ryb, kteří žijí v řece a které ve stojatých vodách.

Žák vybere takové zástupce ryb, kteří žijí v řece.

Afektivní cíl:

Žák vnímá různorodost přírody.

Psychomotorický cíl:

Žák si osvojuje komplexní motorické dovednosti.

Motivace:

Jistě jste si mohli všimnout, že naše cesta zatím vede kolem řeky Ohře, ve které žije mnoho ryb. A jako správní rybáři musíme zdejší rybky dobře znát. Na začátek si ale prověříme, jak schopní rybáři ve vaší třídě jsou. Správnému rybáři totiž neuteče jediná rybka!

Vyučovací metody:

Pohybová hra – Žáci hrají všemi známou hru Rybičky, rybičky, rybáři jedou!

Metoda slovní – S žáky vedu rozhovor na téma Ryby v českých řekách: „Jaké znáte zástupce ryb, kteří žijí v řece?“ „Dokážete vyjmenovat každý alespoň 2 zástupce?“ „Jaké ryby většinou dávají přednost životu v řece před životem ve stojatých vodách?“

Metoda slovní – práce s textem - Žáci vyplní úkoly v pracovním listu, které se vztahují ke stanovišti 3: Rybky a rybáři.

Organizační formy:

Vycházka

Hromadná výuka – Hromadně s žáky debatujeme o zástupcích ryb, kteří žijí v českých řekách.

Samostatná práce – Žáci samostatně vyplňují úkoly zadané v pracovním listu.

Zadání:

Na začátku ověříme vaše rybářské schopnosti pomocí hry *Rybičky, rybičky, rybáři jedou*. Na hru bude předem vymezený prostor, které si společně určíme. Po hře si společně řekneme, jaké druhy ryb v českých řekách žijí. Na závěr vás čekají ještě úkoly v pracovním listě.

Pomůcky:

Na tomto stanovišti budou žáci používat pouze pracovní list a psací potřeby.

Obrázek 10 - Stanoviště Rybky a rybáři

(zdroj vlastní, 2021)

Stanoviště č. 4: Muzeum vůní

S žáky se podél řeky a lesa přesouváme ke stanovišti s názvem Muzeum vůní. Na tomto stanovišti budou žáci opět spolupracovat ve skupině. Hlavním cílem tohoto stanoviště je rozvíjet smyslové vnímání žáků na základě vůně přírodnin. Každá skupina dostane 4 krabičky s přírodninami, které disponují výraznou vůní (každá skupina bude mít stejné přírodniny). Úkolem skupiny bude najít danou přírodninu na základě popisované vůně. Důležité je, abychom se s žáky zaměřili na detailní popis vůně, kterou žáci cítí, aby díky popisu mohli ostatní najít popisovanou přírodninu.

Cíl:

Žák aktivně spolupracuje ve skupině.

Žák aplikuje poznatky o materiálu k hledání v okolí.

Žák vlastními slovy popíše pach lesních materiálů.

Žák aktivně spolupracuje ve skupině.

Žák rozvíjí své smyslové vnímání.

Afektivní cíl:

Žák se učí správně vyjádřit své pocity.

Psychomotorický cíl:

Žák reaguje na smyslové podněty.

Motivace:

Přemýšlel i jste někdo o tom, že byste se stali lesníky? Víte, co taková práce vůbec obnáší? Lesníci musí mít velmi dobře vyvinuté smysly, aby mohli pečovat o svůj les. Společně si teď vyzkoušíme, zda i naše smysly jsou natolik vyvinuté, abychom se mohli lesníky stát.

Vyučovací metody:

Metody praktické – Žáci pozorují dané přírodniny a jevy.

Metody názorně demonstrační – Žák na základě smyslového vnímání popisuje konkrétní vůni přírodniny.

Organizační formy:

Vycházka

Skupinová práce – Žáci jsou rozděleni do 6 skupin po 3 žácích a společně. Každá skupina má k dispozici krabičky s přírodninami, které identifikují jen podle vůně, kterou jeden žák ze skupiny popíše druhému. Třetí žák předem ví, o jakou přírodninu se jedná a má za úkol poté výsledek zkontrolovat.

Zadání:

Rozdělíme se do skupin po 3. Každá skupina dostane tři krabičky, které jsou naplněné lesními materiály, které jsou hodně aromatické (například mokrá mech, maliny, zemina, pryskyřice). Žáci mají oči zavřené a snaží se čichem vnímat pach všech materiálů. Poté se jednomu z trojice zaváží oči (osoba B). Osoba A vezme libovolnou krabičku s lesním materiálem, zjistí, o jaký materiál se jedná, a krabičku podá k přivonění osobě B. Osoba B, popíše pach osobě C, která zkouší hledat popsany materiál v okolí. Osoba A poté výsledek zkontroluje. Poté se skupina prostřídá.

Pomůcky:

U stanoviště číslo 4 budeme potřebovat krabičky s přírodninami, celkově jich bude 12, aby každá skupina měla 3. Poté budeme potřebovat 3 šátky na zavázání očí, pro každou skupinu jeden.

Stanoviště č. 5: Svatošské skály

Tato zastávka nás čeká přibližně v polovině naší cesty a pro žáky bude především odpočinková. Nečekají nás zde žádné úkoly v pracovním listě, žáci si jen vyslechnou krátký výklad o Svatošských skalách vedený učitelem. Po výkladu se žáci budou moci nasvačit a trochu si odpočinou od chůze. Společně se pak přesuneme do Dětského ráje, přírodního rodinného areálu, který se nachází v bezprostřední blízkosti Svatošských skal. Žáci si zde mohou zaskákat na obří vzduchové trampolíně nebo si mohou zajezdit na indiánských koních.

Obrázek 11 – Stanoviště Svatošské skály

(zdroj vlastní, 2021)

Stanoviště č. 6: Fotografická paměť

Od Svatošských skal se vracíme stejnou cestou, kterou jsme s žáky přišli. Stanoviště ale budou na jiných místech. Stanoviště číslo 6 nese název Fotografická paměť. Jak již název napovídá, na tomto stanovišti žáci potrénují svou paměť pomocí hry. Na bílé látce budou rozprostřeny nejrůznější přírodniny, které žáci mohou v okolí najít. Žáci budou mít přibližně minutu na zapamatování si předmětů, které se před nimi rozprostírají. Poté budou předměty zakryté a jejich úkolem bude do pracovních listů zapsat, co nejvíce předmětů si zapamatovali. Po zapsání dostane každý žák jeden igelitový sáček a půjde zapsané předměty hledat po okolí. Společně si pak zhodnotíme, kolik předmětů si zapamatovali a zda v okolí přírodniny našli. Díky tomu, že budou předměty i hledat si žáci budou schopni více uvědomovat vztahy mezi předměty a konkrétními přírodninami.

Cíl:

Žák trénuje a zlepšuje paměť.

Žák hledá vztahy mezi předměty a přírodninami.

Žák správně pojmenuje přírodniny, které jsou rozprostřeny na látce.

Afektivní cíl:

Žák vnímá různorodost přírody.

Psychomotorický cíl:

Žák řeší několik po sobě jdoucích úkolů v zadaném pořadí.

Motivace:

Ted' si děti vyzkoušíme, jak dobrou paměť máte. Každý si vezměte jeden pytlíček a důkladně se podívejte na přírodniny, které se před vámi nacházejí. Pečlivě si je zapamatujte, protože za malou chvíli se ukáže, kdo má paměť jako slon!

Vyučovací metody:

Metody bezprostřední manipulace s přírodninou – Žák má přímý kontakt s přírodninami, které hledá po okolí.

Metody názorně demonstrační – pozorování předmětů – Žáci pozorují přírodniny, které jsou rozprostřeny na bílé látce. Jejich úkolem je si jich zapamatovat co nejvíce.

Metoda slovní – práce s textem - Žáci vyplní úkoly v pracovním listu, které se vztahují ke stanovišti 6: Fotografická paměť.

Organizační formy:

Vycházka

Hromadná výuka – S žáky hromadně pozorujeme přírodniny, které jsou rozprostřeny na látce.

Samostatná práce – Žáci samostatně vyplňují zadané úkoly v pracovním listě.

Zadání:

Každý žák dostane jeden pytlíček. Na látce bude rozloženo několik předmětů (přírodnin). Budete mít 30 vteřin na to, si jich zapamatovat co nejvíce. Po 30 vteřinách předměty zakryji a vaším úkolem bude do pracovního listu zaznamenat všechny předměty, které jste na látce viděli. Ty se pak v terénu budete snažit najít a přinést v pytlíčku zpátky. Na nalezení předmětů budete mít 5 minut. Poté společně zhodnotíme.

Pomůcky:

Na tomto stanovišti budou žáci potřebovat pracovní list a psací potřeby. Poté budeme potřebovat bílá látku, na kterou se vejde minimálně 10 předmětů, 10 předmětů/přírodnin a igelitový sáček pro každého žáka. Látku, předměty a sáčky zajišťuje učitel.

Stanoviště č. 7: Stáří stromů

Přesouváme se na následující stanoviště, díky kterému se žáci naučí poznávat stáří stromů. Jelikož je v okolí několik pařezů, kde jsou viditelné letokruhy, je toto stanoviště na poznávání stáří stromů ideální. Nejprve s žáky povedeme rozhovor o tom, jak si myslí, že jsou stromy staré. Pak zjistíme, zda žáci vědí, jak mohou určit přibližné stáří stromů, pokud vědět nebudou, žákům vysvětlíme, že stáří stromů se dá poznat pomocí letokruhů, kdy jeden letokruh znamená jeden rok života. Žáci budou na tomto stanovišti pracovat ve skupinách a úkolem každé skupiny bude určit přibližné stáří jednoho zvoleného stromu (na pařezu pomocí letokruhů). Po zjištění stáří žáci vyplní zadané úkoly, které mají v pracovním listu a zodpoví na otázku, co mohou podle letokruhů na pařezu ještě rozpoznat (správná odpověď je sever a jih).

Cíl:

Žák na základě znalostí o letokruzích odhadne stáří stromu.

Žák popíše další využití letokruhů.

Žák diskutuje a respektuje názory ostatních spolužáků.

Žák spolupracuje ve skupině a aktivně se zapojuje.

Afektivní cíl:

Žák se učí spolupracovat ve skupině.

Psychomotorický cíl:

Žák na základě získaných informací dokáže vyřešit úkoly v pracovním listě.

Motivace:

Zamysleli jste se někdy, děti, nad tím, jak jsou vlastně stromy staré? Kolik myslíte, že je stromům let? Podle čeho můžeme poznat stáří jednotlivých stromů? Pokud se rozhlédnete, můžete vypozerovat malou nápovědu.

Vyučovací metody:

Metody slovní – rozhovor – S žáky vedu rozhovor na téma stáří stromů: „Jak jsou vlastně stromy staré?“ „Víte někdo, podle čeho můžeme poznat stáří jednotlivých stromů?“

Metoda slovní – práce s textem - Žáci vyplní úkoly v pracovním listu, které se vztahují ke stanovišti 7: Stáří stromů.

Organizační formy:

Vycházka

Hromadná výuka – S žáky hromadně debatujeme o tom, podle čeho se dá určit stáří stromu.

Skupinová práce – Žáci jsou rozděleni do 6 skupin. Každá skupina má za úkol pomocí letokruhů na pařezu zjistit, jak byl daný strom přibližně starý. Poté vyplní úkoly v pracovním listu, které se vztahují k tomuto stanovišti.

Zadání:

Společně se zamyslíme nad otázkou, jak jsou vlastně stromy staré a jak můžeme určit stáří stromů. Volnou diskuzí společně na zadané téma debatujeme a potěsí nápady zapište do pracovního listu. Po zapsání nápadů se společně zaměříme na pařezy, kterých si zde můžeme povšimnout. Ty nám poslouží k tomu, abychom se dozvěděli, jak je strom přibližně starý. Nejprve si ale vysvětlíme, jak se stáří stromů pomocí pařezu a letokruhů určuje. Poté si každá skupina najde jeden pařez a vyplní úkoly zadané v pracovním listě.

Pomůcky:

Na stanovišti číslo 7 budeme využívat pouze pracovní list a psací potřeby.

Stanoviště č. 8: Ptačí hnízda

Na tomto stanovišti budeme u žáků opět rozvíjet jemnou motoriku, tentokrát tím, že žáci budou tvořit ptačí hnízda z přírodnin (především z klacíků, mechu a listů). Stanoviště využijeme i k tomu, aby si žáci zopakovali učivo o ptácích a aplikovali své předchozí znalosti. Žáci budou pracovat ve skupinách, ve kterých budou společně navrhovat a vytvářet hnízdo pro jimi zvoleného ptáka. Vytvořená hnízda každá skupina představí ostatním spolužákům, řeknou, jaké přírodniny ke stavbě zvolili a pro jakého ptáka je hnízdo určeno. Na závěr ještě žáci vyplní úkoly zadané v pracovním listě, kde budou popisovat stavbu těla ptáka a jmenovat 3 zástupce stěhovavých a 3 zástupce stálých ptáků.

Cíl:

Žák spolupracuje ve skupině na zadaném úkolu.

Žák navrhne ptačí hnízdo z přírodnin, které v okolí najde.

Žák aplikuje své znalosti a stavbě těla ptáků k vyplnění úkolu v pracovním listě.

Žák vyjmenuje 3 stěhovavé a 3 stálé ptáky.

Afektivní cíl:

Žák trénuje jemnou motoriku.

Psychomotorický cíl:

Žák pracuje s přírodninami a tím si utváří kladný vztah k přírodě.

Motivace:

Děti, na chvíli se zastavte a zaposlouchejte se. Co slyšíte (předpokládáme, že děti odpoví, že slyší zvuky ptáků)? Ano, když se zaposloucháme, můžeme slyšet zvuky ptáků. Les je pro ptáky vhodným domovem a všude kolem nás se vyskytuje mnoho hnízd, která jsou někdy tak dobře ukrytá, že je člověk na první pohled ani nezaregistruje. Co říkáte na to, že bychom tu našim malým kamarádům par hnízdeček také postavili?

Vyučovací metody:

Metoda bezprostřední manipulace s přírodninou – Žáci mají přímý kontakt s přírodninami, ze kterých staví ptačí hnízda.

Organizační formy:

Vycházka

Skupinová práce – Žáci jsou rozděleni do 6 skupin a každá skupina má za úkol vytvořit jedno ptačí hnízdo, které pak odprezentují zbylým skupinám.

Zadání:

Ve skupinách vytvořte pomocí klacíků, větviček a mechu ptačí hnízdo. Svůj výtvar potě prezentujte ostatním skupinám. Na závěr vyplňte úkoly v pracovním listě.

Pomůcky:

Na tomto stanovišti budou žáci potřebovat pracovní list, psací potřeby a také přírodniny, které budou používat ke stavbě ptačího hnízda.

Stanoviště č. 9: Živé pexeso

Předposlední stanoviště bude pojato hravou formou, kde si společně s žáky zahrajeme „živé pexeso“. To spočívá v tom, že nejprve zvolíme 3 žáky, hádače, a poté zbytek třídy utvoří dvojice. Každá dvojice dostane kartičku, na které budou mít napsaného jednoho živočicha. Tohoto živočicha ale musí předvést pomocí charakteristického pohybu či zvuku, které zvíře vydává. Díky této didaktické hře žáci třídí charakteristické pohyby a zvuky vybraných zvířat.

Cíl:

Žák roztřídí vybrané zástupce živočichů podle nápadných znaků.

Žák vnímá vlastnosti jednotlivých živočichů.

Žák napodobuje charakteristické zvuky či pohyby zvířat.

Afektivní cíl:

Žák si utváří kladný vztah k přírodě a živočichům, kteří les obývají.

Psychomotorický cíl:

Žák umí napodobit charakteristické pohyby a zvuky daného zvířete.

Motivace:

Děti, věříte, že poznáte zvíře podle jednoho určitého znaku? Nebo podle zvuku, které dané zvíře vydává? Ano? Tak si to vyzkoušíme. A není nic lepšího než to udělat zase formou pexesa, které všichni milujeme.

Vyučovací metody:

Metoda názorně demonstrační – Žáci předvádějí charakteristické zvuky a pohyby vybraných zvířat.

Didaktická hra – Žáci hrají „živé pexeso“.

Organizační formy:

Vycházka

Hromadná výuka – Celá třída hraje společně hru pexeso.

Zadání:

Vybereme 3 hádače. Ti půjdou na chvíli stranou a otočí se tak, aby na zbytek třídy neviděli. Ostatní utvoří dvojice. Každé dvojici předám kartičku s názvem zvířete, které budou předvádět pomocí zvuku, či pohybu, které je pro dané zvíře charakteristické. Poté se rozmístíme do prostoru a začneme hrát pexeso tak, jak ho všichni známe. Hádači se střídají v hádání a jejich úkolem je získat co nejvíce uhádnutých dvojic na svou stranu.

Pomůcky:

Na tomto stanovišti budeme používat jen kartičky s názvy zvířat, ty zajišťuje učitel.

Stanoviště č. 10:Kdo jsem a kde přebývám?

Pomalou se přesouváme k našemu poslednímu stanovišti, od kterého se přesuneme zpátky k autobusové zastávce Doubí, odkud budeme pokračovat zpět do školy. Hlavním cílem posledního stanoviště je, aby žáci na základě svých znalostí správně zvolili domov či úkryt pro jimi zvoleného živočicha. Zároveň žák musí uvést, proč dané místo zvolil a jaké klady má místo pro živočicha. Žáci budou místo volit samostatně a následně proběhne prezentace míst, kdy společně obejdeme všechna místa a poslechneme si, proč daný žák zvolil právě toto místo a pro jakého živočicha je místo určené. Motivovat zde žáky

budeme tím, že se vžijí do zvířat, které si sami vyberou. Žáci na konci ještě vyplní úkoly zadané v pracovním listu. Na posledním stanovišti na závěr zhodnotíme celkový průběh vycházky, zopakujeme si, co nového jsme se dozvěděli a žáci se podělí o své osobní dojmy, které z vycházky mají. Závěrečné vyhodnocení provádět nebudeme. Dle doporučení provedeme až na další společné hodině ve škole.

Cíl:

Žák zdůvodní výběr svého místa.

Žák uvede klady výběru svého místa.

Žák na základě znalostí o daném zvířeti vybere vhodné místo pro jeho domov či úkryt.

Afektivní cíl:

Žák se učí komunikaci se svými spolužáky.

Motivace:

Představte si, že jste se náhle přeměnili na vámi zvolené zvíře. Kam byste se ukryli? Kde byste hledali svůj domov? Najděte v okolí takové místo, kde by se vám jako danému zvířeti líbilo a kde byste mohli narazit i na další zvířata svého druhu.

Vyučovací metody:

Metody slovní – rozhovor – S žáky vedu rozhovor na téma vhodný úkryt a domov vybraných zástupců živočichů: „Představte si, že jste se náhle přeměnili na vámi zvolené zvíře. Kam byste se ukryli?“ „Kde byste hledali svůj domov?“

Metoda slovní – práce s textem - Žáci vyplní úkoly v pracovním listu, které se vztahují ke stanovišti 10: Kdo jsem a kde přebývám?.

Organizační formy:

Vycházka

Hromadná výuka – S žáky hromadně obcházíme jednotlivá místa, která žáci vybrali jako úkryt či domov pro vybrané zástupce živočichů.

Samostatná práce – Žáci samostatně hledají místo, který by zvolili jako vhodný úkryt či domov pro jejich vybrané zvíře. Poté samostatně vyplňují otázky zadané v pracovním listu.

Zadání:

Najděte v blízkém okolí takové místo, které si myslíte, že by vaše vybrané zvíře zvolilo jako úkryt. Toto místo zaznamenejte do pracovního listu a následně ho označte nějakou viditelnou věcí, např. svým batohem. Poté si společně všechna místa projdeme a vyslechneme si, jaké zvíře jste si zvolili a proč jste mu vybrali právě tento úkryt.

Pomůcky:

U posledního stanoviště budou žáci využívat jen pracovní list a psací potřeby. Budou ale potřebovat batoh či část oblečení (např. mikinu), aby tím označili místo, které zvolili ve vybrané aktivitě.

2.2.4 ZÁVĚREČNÁ REFLEXE VYCHÁZKY A MOŽNOSTI DALŠÍHO VYUŽITÍ

Výše popsaná didaktická vycházka byla realizována v praxi a naplnila předem vytyčené cíle, které by měla vycházka splňovat. Hlavním cílem bylo zábavnou a hravou formou přiblížit žákům přírodu v regionu jejich kraje, což bylo naplněno. Žáci během vycházky plnili nejrůznější úkoly, které byly rozděleny do 10 stanovišť. Díky navrženým úkolům si žáci osvojovali učivo prvouky a přírodovědy a zároveň si utvářeli kladný vztah k přírodě jako takové. Během vycházky se dbalo na to, aby žáci dodržovali předem stanovená pravidla, která byla sdělena již před samotnou vycházkou na předcházející hodině. Současně s tím, bylo potřeba dodržovat i zásady správného chování v přírodě, se kterými jsme se seznámili na začátku naší vycházky. Zvolené organizační formy a výukové metody, které byly během vycházky použity, vedli žáky nejen ke spolupráci s ostatními spolužáky ze třídy, ale také k samostatnosti, a to především v úkolech, které prověřovali jejich znalosti.

Výše popsaná vycházka byla vytvořena pro žáky prvního stupně základní školy. Vycházku jsme absolvovali na konci dubna, ale je možné vycházku absolvovat během jakéhokoliv ročního období. Navržená vycházka je hodnocena kladně, předčila veškerá očekávání. Žáci po celou dobu vycházky aktivně pracovali a zapojovali se do úkolů. Bylo vidno, že čas strávený v přírodě, je pro žáky největší odměnou. Nejvíce si žáci užívali pohybové aktivity a aktivity, do kterých byla připojena nějaká hra, ať už pexetrio nebo živé pexeso. Velký úspěch vzbudila i návštěva Dětského ráje, který je v blízkosti Svatošských skal. Žáci si zde

mohli pohladit koně, což byl pro některé z nich jedinečný zážitek, který ještě nikdy nezažili. Celkově tedy vycházku můžeme hodnotit jako vydařenou a můžeme říci, že naplnila předem stanovené cíle.

Vycházku můžeme využít i v dalších aktivitách, nejen na hodině přírodovědy či prvouky. Například na výtvarné výchově můžeme s žáky ilustrovat zážitky, které jsme během naší vycházky zažili. Můžeme také pomocí abstraktního umění a barev popsat průběh celé vycházky, jak se žáci cítili, jakou měli náladu v průběhu vycházky, nebo jak se jim dařilo plnit zadané úkoly. Na hodině českého jazyka pak s žáky můžeme v rámci slohu vycházku popsat, nebo z ní můžeme poslat dopis kamarádovi nebo někomu z rodiny. Na základě vycházky v přírodě, můžeme s žáky na hodině hudební výchovy zpívat různé písničky, které jsou s přírodou spojeny, např. *Rybička, malička, Sluníčkové pozdravení*.

Výše popsaná didaktická vycházka může sloužit ostatním pedagogům jako inspirace pro jejich hodiny prvouky či přírodovědy, které chtějí trávit jinde než ve školních lavicích a chtějí žákům přiblížit krásy přírody. Jako inspiraci mohou vycházky využít i rodiny s dětmi, které chtějí vyrazit do přírody a poznávat nové zajímavé lokality.

ZÁVĚR

Hlavním cílem mé diplomové práce bylo navrhnout půldenní didaktické vycházky, které oživí hodiny prvouky či přírodovědy. Žáci si během vycházek budují kladný vztah nejen k přírodě, ale také k okolí, které se nachází blízko jejich školy. Zastávám se názoru, že v dnešní digitální době, kdy raději děti tráví čas u počítače než venku, je čas v přírodě to nejlepší, co pro děti můžeme udělat. Navržené vycházky byly reálně uskutečněny, tudíž mohu říci, že cíle jednotlivých stanovišť jsou navrženy tak, že jsou splnitelné.

V teoretické části se zaměřuji na popis lokality Karlovarska, na faunu a floru, a atraktivní přírodní lokality, která se na Karlovarsku nachází. Teoretická část také poukazuje na význam zařazení vycházek na prvním stupni do hodin prvouky či přírodovědy. Dále se v teoretické části zabývám organizačními formami, které je vhodné zařadit do hodin prvouky a přírodovědy v primární škole a na zařazení učiva prvouky a přírodovědy do Rámcově vzdělávacího programu pro základní školy.

V praktické části se poté zaměřuji na konkrétní popis dvou didaktických vycházek. Součástí každé vycházky jsou i pracovní listy, které žákům pomáhají si osvojit probírané učivo. Pracovní listy žáci v průběhu vycházek vypracovávají a na další hodině, která bude uskutečněna už ve škole, budou pracovní listy hodnoceny. Obě vycházky jsou navrženy tak, aby se daly uskutečnit ve všech ročních obdobích, avšak doporučuji vycházky absolvovat spíše na jaře nebo v létě.

Navrhované vycházky mohou sloužit také jako inspirace nejen pro další pedagogy, ale také pro rodiče, kteří chtějí se svými dětmi zažít aktivní den v přírodě a objevit nová místa.

Předem připravené vycházky jsem nejprve absolvovala sama, abych viděla, zda jsou navrženy tak, že je žáci zvládnou. Celkově pak hodnotím obě vycházky zdařile, vyzorovala jsem, že žáci jsou nadšení a s radostí a elánem plnili všechny úkoly, které jsem si pro ně připravila. Podle vyplněných pracovních listů, které mi žáci na následující hodině odevzdali, jsem viděla, že z každého stanoviště si odnesli nové poznatky, což bylo mým hlavním cílem. Díky plnění některých úkolů jsem v žácích vzbuzovala zdravou soutěživost, především u pohybových aktivit, které jsem do vycházek zařazovala, a také žáci na vycházce upevňovali přátelské vztahy se svými spolužáky. Při skupinové práci, kterou jsem do vycházek zařazovala často, se museli učit kompromisu, trpělivosti

a schopnosti se domluvit na konkrétní situaci. Cíle, které jsem si před samotnými vycházkami stanovila si myslím, že jsem naplnila, tudíž jsem byla spokojena s výsledkem.

Myslím si, že ačkoliv je vycházka těžší na přípravu a zabere více času, je to opravdu neobvyklé a zajímavé zpestření běžné hodiny, díky němuž si žáci utvářejí lepší vztah k přírodě a současně s tím i sbírají nové poznatky a zkušenosti zábavnější formou.

RESUMÉ

Předložená diplomová práce se zabývá vytvořením didaktických vycházek ve vybraných krajinných oblastech pro žáky v primární škole. Hlavním cílem bylo oživit klasické hodiny přírodovědy a prvouky a přiblížit žákům okolní přírodu. Vycházky žákům přinášejí nové poznatky o přírodě a přírodních jevech hravou a zábavnou formou.

Diplomová práce je rozdělena do dvou částí. Teoretická část je zaměřena na popis lokality Karlovarska. Jednotlivé kapitoly se zaměřují na popis přírodních zajímavostí Karlovarského kraje a také na faunu a floru. V práci jsou popsány také národní přírodní rezervace na Karlovarsku a Chráněná Krajinná Oblast Slavkovský les. Závěrečné kapitoly teoretické části se zaměřují na význam zařazení vycházek na prvním stupni do hodin prvouky či přírodovědy a na organizační formy a jejich využití při hodinách prvouky či přírodovědy. Praktická část se pak zaměřuje na popis jednotlivých vycházek. Nedílnou součástí obou vycházek jsou i přiložené pracovní listy, díky kterým si žáci učivo lépe osvojují. Navržené vycházky mohou sloužit také jako inspirace pro ostatní pedagogy, nebo rodiče, kteří chtějí se svými dětmi vyrazit na zajímavý výlet.

Summary

The presented diploma thesis concerns about creation of educational walks in the selected landscape areas for the students in primary school. The most important goal of this thesis is to specialize a classic science lessons and to clarify surrounding nature. Educational walks brings a new knowledge about nature by entertaining form.

Diploma thesis is dividend into two parts. The theoretical part is concentrated on the description od the lokality od Karlovarský region . The individual chapters are focus on description of national natural are and also on fauna and flora. Thesis i salso describes Protected Landscape Area Slavkovský les and also on fauna and flora. The final chapters of the theoretical part are focesed on the importace od educational walks in primary school on science lessons and on organizational forms and their use in science lessons. The practical part sis concentrates on the description of educational walks. The major part od the educational walks are work sheets, thanks to which students learn more things. Suggested walks can also mak efor an inspiration for other teachers or parents, who wals to go on an interesting trip with their children.

SEZNAM LITERATURY

BIRNER, Zdeněk et al. *Západočeská lázeňská oblast*. 1. vyd. Praha: Sportovní a turistické nakladatelství, 1964. 230 s. Turistický průvodce ČSSR; Sv. 2.

DEMEK, Jaromír, ed. a MACKOVČIN, Peter, ed. *Zeměpisný lexikon ČR. Hory a nížiny*. Vyd. 2. Brno: AOPK ČR, 2006. 580 s. ISBN 80-86064-99-9.

DRÁBEK, Karel. *Naučné stezky a trasy. III, Karlovarský a Plzeňský kraj*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2008. 243 s. ISBN 978-80-7363-167-3.

FABIÁNKOVÁ, Bohumíra. *Didaktika prvouky*. Brno: Paido, 1995. 55 s. ISBN 80-85931-03-6.

FAIL, František. 1966. *Krušné hory*. Praha: Sportovní a turistické nakladatelství. Turistický průvodce ČSSR.

HRADIL, František. *Prvouka na I. stupni základní školy*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1978. 102 s.

CHLUPÁČ, Ivo et al. *Geologická minulost České republiky*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2002. 436 s., xvi s. barev. příl. ISBN 80-200-0914-0.

KOLEČKO, Jiří. *Karlovarský kraj*. 1. vydání v českém jazyce. Praha: Freytag&Berndt, 2003. 101 stran, 2 nečíslovaných stran obrazových příloh. Průvodce na cesty. ISBN 80-7316-033-1.

OBST, Otto. *Obecná didaktika*. 2. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2017. 176 stran. ISBN 978-80-244-5141-1.

PODROUŽEK, Ladislav. *Prvouka a přírodověda s didaktikou: Určeno studujícím 3. roč. učitelství pro 1. stupeň ZŠ. [Část] 1, Zoologická část*. [Plzeň]: Západočeská univerzita, 1992. 132, [4] s. ISBN 80-7043-056-7.

PODROUŽEK, Ladislav. *Prvouka a přírodověda s didaktikou: Určeno stud. 3. roč. učitelství 1. stupně ZŠ. [Díl] 2, Botanická část*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 1993. 111 s. ISBN 80-7043-097-4.

PODROUŽEK, Ladislav. *Prvouka a přírodověda s didaktikou. V., (Živá příroda)*. 1. vyd. V Plzni: Západočeská univerzita, 2000. 163 s. ISBN 80-7082-658-4.

PODROUŽEK, Ladislav. *Úvod do didaktiky předmětů o přírodě a společnosti*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 1998. 146 s. ISBN 80-7082-431-X.

SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*. 2., rozš. a aktualiz. vyd., [V nakl. Grada] vyd. 1. Praha: Grada, 2007. 322 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1821-7.

VOSIČKOVÁ, Jana a FRANZOVÁ, Marie. *Didaktika přírodovědné části prvouky a přírodovědy pro učitelství prvního stupně*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1998. 117 s. ISBN 80-86039-53-6.

ZAHRADNICKÝ, Jiří, ed. a kol. *Plzeňsko a Karlovarsko*. Vyd. 1. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2004. 588 s. Chráněná území ČR; sv. 11. ISBN 80-86064-68-9.

ZAPLETAL, Miloš. *Vycházky a výlety s dětmi: zážitky, objevy, hry, zábava, poznání*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003. 175 s. ISBN 80-7178-750-7.

Internetové zdroje:

BIOLIB.CZ *Hřib hnědý* [online]. 2021 [cit. 2021-05-01]. Dostupný z WWW: <biolib.cz/cz/image/id27144/>.

BIOLIB.CZ *Hřib žlučový* [online]. 2021 [cit. 2021-05-01]. Dostupný z WWW: <biolib.cz/cz/image/id254639/>.

BIOLIB.CZ *Křemenáč březový* [online]. 2021 [cit. 2021-05-01]. Dostupný z WWW: <biolib.cz/cz/image/id16314/>.

BIOLIB.CZ *Křemenáč březový* [online]. 2021 [cit. 2021-05-01]. Dostupný z WWW: <biolib.cz/cz/image/id16314/>.

BIOLIB.CZ *Muchomůrka červená* [online]. 2021 [cit. 2021-05-02]. Dostupný z WWW: <biolib.cz/cz/image/id153020/>.

BIOLIB.CZ *Hřib satan* [online]. 2021 [cit. 2021-05-02]. Dostupný z WWW: <biolib.cz/cz/image/id59785/>.

BIOLIB.CZ *Hřib smrkový* [online]. 2021 [cit. 2021-05-02]. Dostupný z WWW: <biolib.cz/cz/image/id321472/>.

CESKEHORY.CZ *Krušné hory* [online]. 2021 [cit. 2021-04-29]. Dostupný z WWW: <ceskehory.cz/krusne-hory/zivocistvo.html>.

CRSMSODRY.CZ *Ryby našich vod* [online]. 2021 [cit. 2021-05-04]. Dostupný z WWW: <crsmsodry.cz/ryby-nasich-vod/uhor-ricni/>.

CRSMSODRY.CZ *Ryby našich vod* [online]. 2021 [cit. 2021-05-04]. Dostupný z WWW: <crsmsodry.cz/ryby-nasich-vod/sumec-velky/>.

CRSMSODRY.CZ *Ryby našich vod* [online]. 2021 [cit. 2021-05-04]. Dostupný z WWW: <crsmsodry.cz/ryby-nasich-vod/stika-obecna/>.

CRSMSODRY.CZ *Ryby našich vod* [online]. 2021 [cit. 2021-05-04]. Dostupný z WWW: <crsmsodry.cz/ryby-nasich-vod/kapr-obecny/>.

CRSMSODRY.CZ *Ryby našich vod* [online]. 2021 [cit. 2021-05-05]. Dostupný z WWW: <crsmsodry.cz/ryby-nasich-vod/pstruh-obecny-potocni/>.

CRSMSODRY.CZ *Ryby našich vod* [online]. 2021 [cit. 2021-05-05]. Dostupný z WWW: <crsmsodry.cz/ryby-nasich-vod/okoun-ricni/>.

CZSO.CZ *Karlovarský* [online]. 2021 [cit. 2021-04-15]. Dostupný z WWW: <<https://www.czso.cz/csu/xk>>.

I.PINIMG.COM *Originals* [online]. 2021 [cit. 2021-05-05]. Dostupný z WWW: <i.pinimg.com/originals/68/16/c4/6816c43e320038e14dc5a56ed056b47c.jpg>.

MARIANSKE-LAZNE-INFO.CZ *Naučná stezka Kladské rašeliny* [online]. 2021 [cit. 2021-04-17]. Dostupný z WWW: <marianske-lazne-info.cz/naucna-stezka-kladske-raseliny/>.

NUV.CZ *RVP pro základní vzdělávání rašeliny* [online]. 2021 [cit. 2021-04-28]. Dostupný z WWW: <nuv.cz/t/rvp-pro-zakladni-vzdelavani>.

OCHRANAPRIRODY.CZ *Lokality* [online]. 2021 [cit. 2021-04-17]. Dostupný z WWW: <ochranaprirody.cz/lokality/?idlokality=26>.

OCHRANAPRIRODY.CZ *Lokality* [online]. 2021 [cit. 2021-04-17]. Dostupný z WWW: <ochranaprirody.cz/lokality/?idlokality=166>.

OCHRANAPRIRODY.CZ *Lokality* [online]. 2021 [cit. 2021-04-18]. Dostupný z WWW: <ochranaprirody.cz/lokality/?idlokality=404>.

VYTVARNA-VYCHOVA.CZ *Co nepatří do lesa* [online]. 2021 [cit. 2021-05-05]. Dostupný z WWW: <vytvarna-vychova.cz/co-nepatri-do-lesa-2/>.

ZIVYKRAJ.CZ *Naučné stezky* [online]. 2021 [cit. 2021-04-17]. Dostupný z WWW: <zivykraj.cz/cz/objevujte/naucne-stezky>.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 – Mapa Karlovarského kraje (<https://www.google.cz/maps/>, 2021)

Obrázek 2 – Okolí Božího daru (zdroj vlastní, 2018)

Obrázek 3 – Mapa vycházky č. 1 (zdroj vlastní, 2018)

Obrázek 4 – Stanoviště Správní houbaři (zdroj vlastní, 2018)

Obrázek 5 – Stanoviště Vodní živočichové (zdroj vlastní, 2018)

Obrázek 6 – Stanoviště pozorování stop (zdroj vlastní, 2018)

Obrázek 7 – Svatošské skály (zdroj vlastní, 2021)

Obrázek 8 – Mapa vycházky č. 2 (<https://www.google.cz/maps/>)

Obrázek 9 – Stanoviště Zásady správného chování v přírodě (zdroj vlastní, 2021)

Obrázek 10 – Stanoviště Rybky a rybáři (zdroj vlastní, 2021)

Obrázek 11 – Stanoviště Svatošské skály (zdroj vlastní, 2021)

Obrázky z přílohy 1

Hřib hnědý – Autor fotografie: Standa Jirásek (dostupné z biolib.cz, 2021)

Hřib žlučový – Autor fotografie: Lubomír Klátil (dostupné z biolib.cz, 2021)

Křemenáč březový – Autor fotografie: Standa Jirásek (dostupné z biolib.cz, 2021)

Muchomůrka červená – Autor fotografie: Veronika Gloserová (dostupné z biolib.cz, 2021)

Hřib satan – Autor fotografie: Andrej Makara (dostupné z biolib.cz, 2021)

Hřib smrkový – Autor fotografie: Jiří Kameníček (dostupné z biolib.cz, 2021)

Stopy zvířat (cz.pinterest.com, 2021)

Obrázky z přílohy 2

Co nepatří do lesa (cz.pinterest.com, 2021)

Pstruh obecný (crsmsodry.cz, 2021)

Okoun říční (crsmsodry.cz, 2021)

Kapr obecný (crsmsodry.cz, 2021)

Štika obecná (crsmsodry.cz, 2021)

Sumec velký (crsmsodry.cz, 2021)

Úhoř říční (crsmsodry.cz, 2021)

PŘÍLOHY

PŘÍLOHA 1 - PRACOVNÍ LIST K DIDAKTICKÉ VYCHÁZCE V OKOLÍ BOŽÍHO DARU

1. Správní houbaři

Jako správný houbař, musíš vědět, zda je houba jedlá, nejedlá, či jedovatá. Podívej se na obrázky hub a ke každému napiš, zda se jedná o houbu jedlou, nejedlou či jedovatou. Pomocí nápovědy pak k houbám přiřaď i správný název.

(<https://www.biolib.cz/cz/image/id27144/>)

.....

(<https://www.biolib.cz/cz/image/id59785/>)

.....

(<https://www.biolib.cz/cz/image/id16314/>)

.....

.....
(<https://www.biolib.cz/cz/image/id153020/>)

.....
(<https://www.biolib.cz/cz/image/id254639/>)

.....
(<https://www.biolib.cz/cz/image/id321472/>)

NÁPOVĚDA: hřib smrkový, muchomůrka červená, hřib satan, hřib hnědý (poddubák),
křemenáč březový, hřib žlučový (hořčák)

2. Vodní živočichové

a) Jakého zástupce vodních živočichů představuje socha vytesaná ze dřeva?

.....

b) Napiš alespoň další 3 zástupce vodních živočichů.

.....
.....

3. Domečky pro skřítky

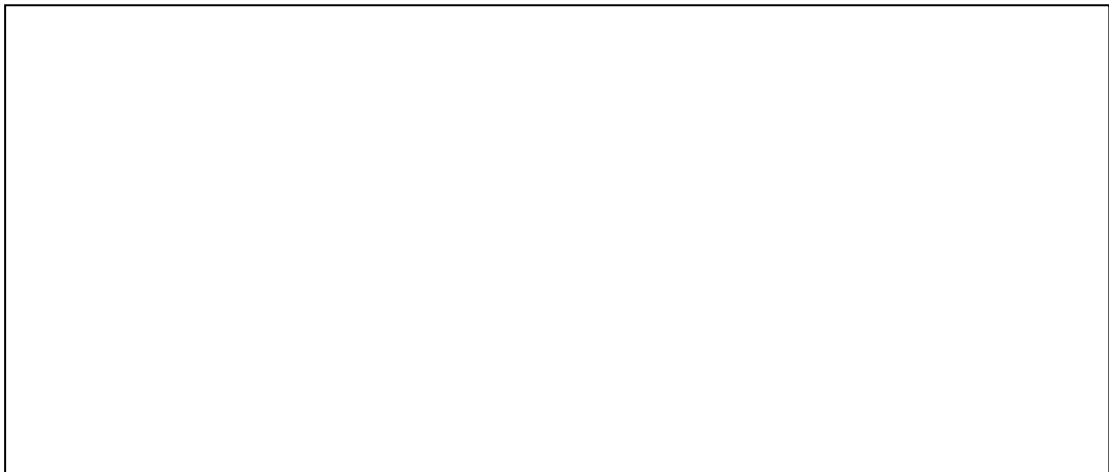
a) Napiš jméno, které jste pro skřítku ve skupině vybrali.

.....

b) Jakou funkci v lese skřítek vykonává a proč je pro les důležitý?

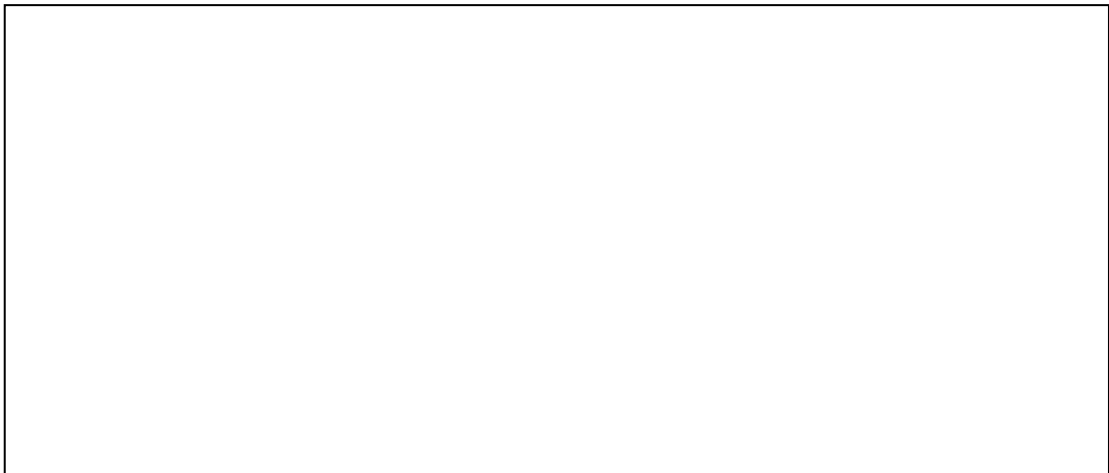
.....
.....
.....

c) Svého skřítku si zde můžeš i namalovat, abys na něj měl hezkou vzpomínku.

4. Stromy a jejich kůra

Vyber si strom, který tě na první pohled zaujal. Ten si pořádně prohlídni a pomocí frotáže znázorni jeho kůru. Pod obrázek potom napiš, proč sis daný strom vybral a čím tě zaujal.

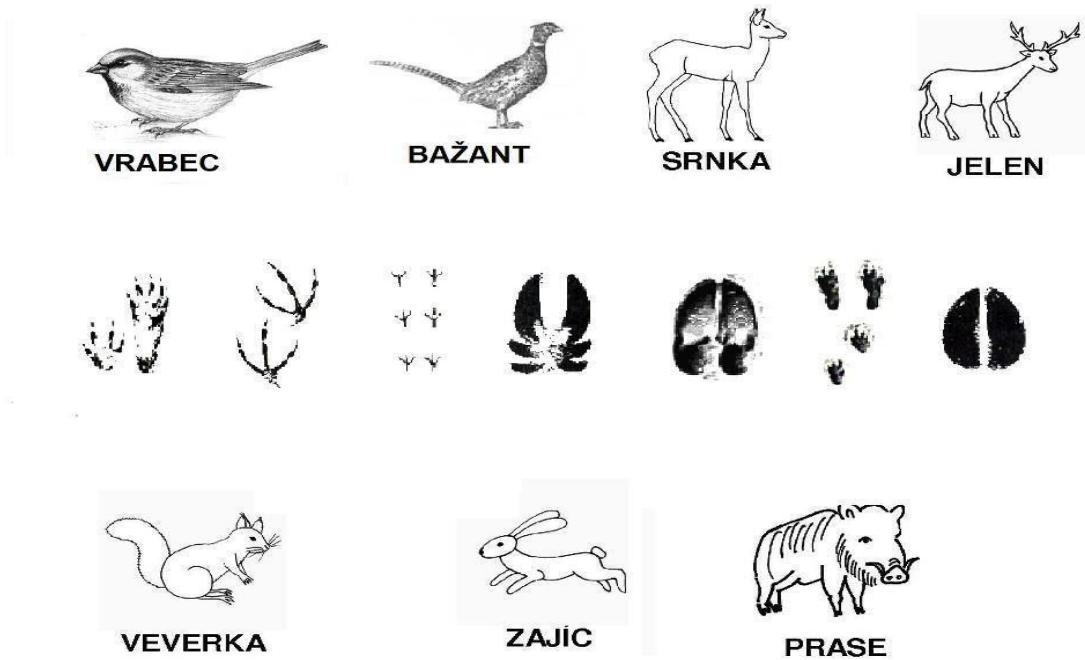
.....

.....

.....

5. Pozorování stop

a) Pozorně si prohlédni následující obrázek. Poznáš, jakému zvířeti patří dané stopy?
Utvoř správné dvojice.

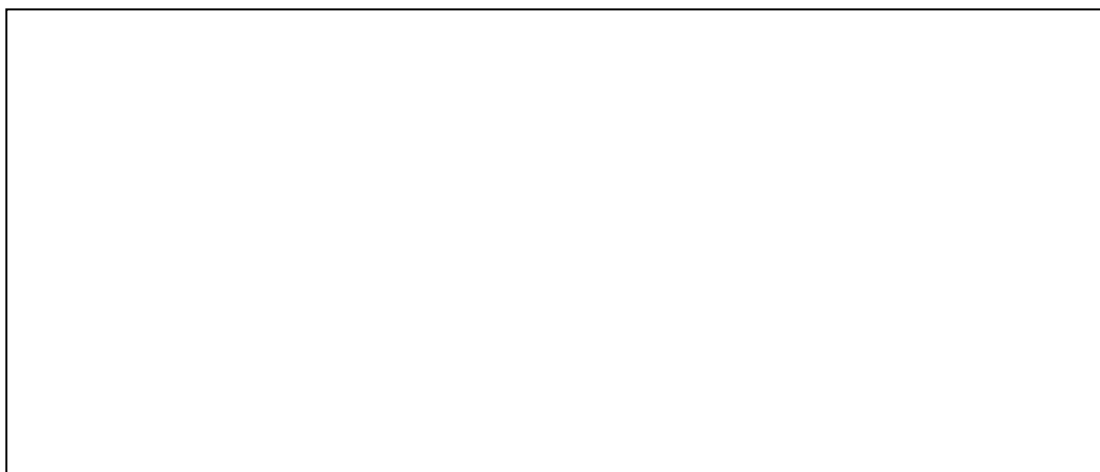
(<https://i.pinimg.com/originals/68/16/c4/6816c43e320038e14dc5a56ed056b47c.jpg>)

-
- b) Našel si při svém pozorování nějaké stopy? Pokud ano, překresli jí a zkus si tipnout, jaké zvíře ji zde mohlo zanechat. Pokud si žádnou stopu nenašel, nezoufej a překresli jakoukoliv stopu, kterou si vybereš z předchozího obrázku.

6. Třídění odpadu

- a) Rozhlédni se po okolí. Vidíš zde nějaké nádoby na třídění odpadu? Pokud ano, namaluj je a napiš, jaký odpad do nich patří.

- b) Proč je důležité třídít odpad?

.....

.....

.....

7. Čistička odpadních vod

Potřebné informace už máš, pokud si pozorně poslouchal. Teď odpověz na otázky, které ověří, zda si pečlivě poslouchal výklad.

a) Napiš, k čemu slouží čističky odpadních vod.

.....
.....
.....

b) Krátce popiš, jak čistička odpadních vod funguje.

.....
.....
.....
.....

c) Myslíš, že je důležité čistit odpadní vody? Svou odpověď zdůvodni.

.....
.....
.....
.....

8. Bystrý počtář

a) Teď se ukáže, zda umíš správně počítat. Napiš, kolik druhů listnatých stromů si napočítal a zkus napsat alespoň jeden název listnatého stromu, který si viděl.

.....
.....

b) Vlastními slovy popiš rozdíl mezi jehličnatým a listnatým stromem.

.....

.....
.....

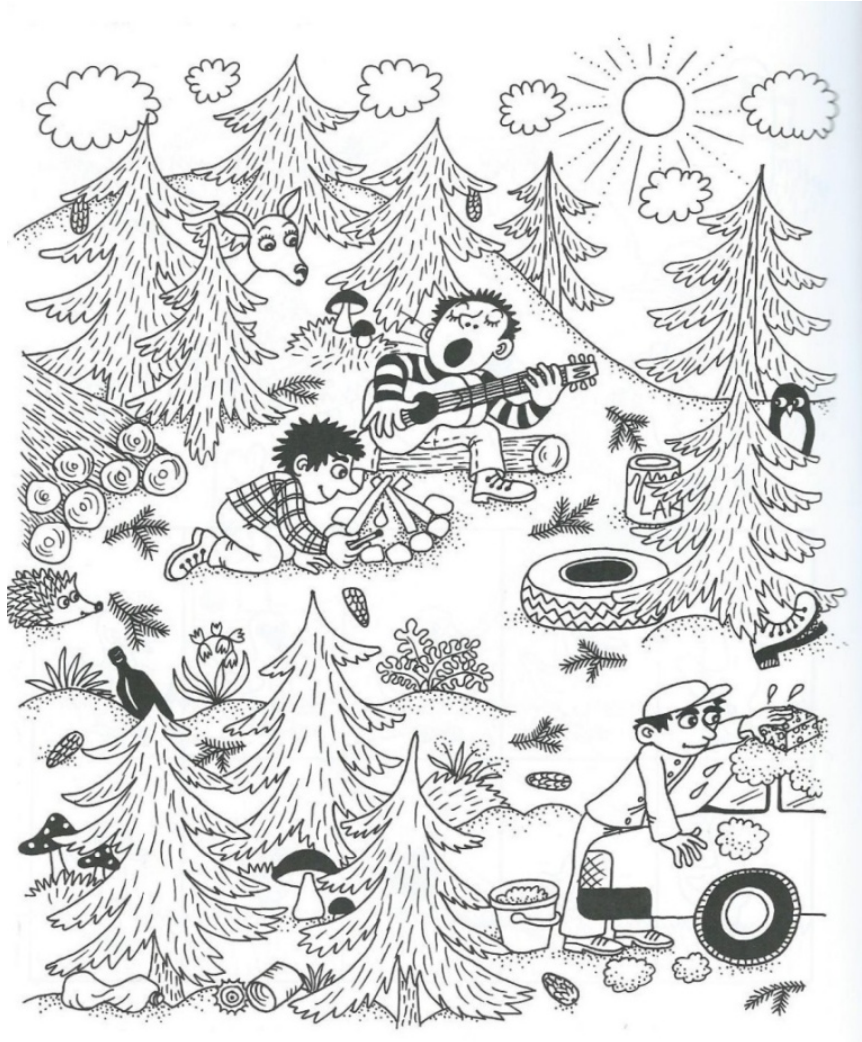
c) Napiš, jaký je rozdíl mezi stromem a keřem?

.....
.....
.....

PŘÍLOHA 2 - PRACOVNÍ LIST K DIDAKTICKÉ VYCHÁZCE NA SVATOŠKÉ SKÁLY

1. Zásady správného chování v přírodě

a) V obrázku zakroužkuj takové předměty, které si myslíš, že do lesa nepatří.

(<http://vytvarna-vychova.cz/wp-content/uploads/2017/03/Co-nepat%C5%99%C3%AD-do-lesa.jpg>)

b) Napiš alespoň dvě zásady správného chování v přírodě.

.....

.....

.....

.....

2. Přírodní čelenky

a) Nakresli návrh týmové čelenky.

b) Vypiš přírodniny, které jste použili na výrobu týmové čelenky.

.....

.....

.....

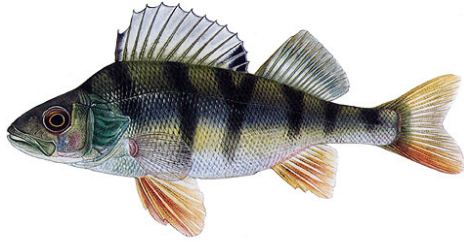
3. Rybky a rybáři

a) Jako správný rybář bys měl poznat všechny ryby. Teď máš možnost si to vyzkoušet. Přiřaď k obrázkům název ryby. K dispozici ti bude i menší nápovědu, tu však budeš muset vyloučit z přesmyček.

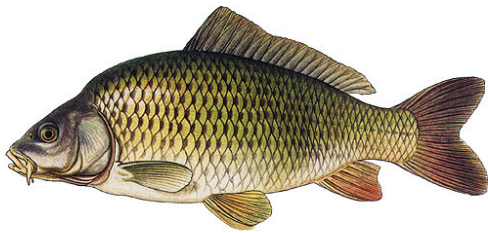

.....

(<https://www.crsmsostry.cz/ryby-nasich-vod/pstruh-obecnny-potocni/>)

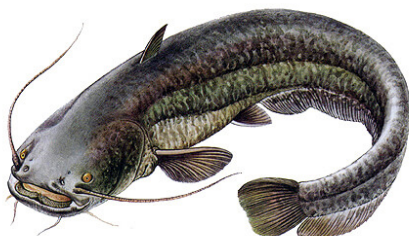
.....
(<https://www.crsmsoodry.cz/ryby-nasich-vod/okoun-ricni/>)

.....
(<https://www.crsmsoodry.cz/ryby-nasich-vod/kapr-obecny/>)

.....
(<https://www.crsmsoodry.cz/ryby-nasich-vod/stika-obecna/>)

.....
(<https://www.crsmsoodry.cz/ryby-nasich-vod/sumec-velky/>)

.....
(<https://www.crsmisodry.cz/ryby-nasich-vod/uhor-ricni/>)

NÁPOVĚDA: OHÚŘ, MESUC, RPKA, UNOKO, RUHPST, TIŠKA

b) Z předchozího úkolu vypiš zástupce ryb, kteří žijí v řece.

.....

4. Fotografická paměť

Před chvílí si před sebou viděl několik předmětů rozprostřených na látce. Teď si je všechny poctivě zapiš, abys na žádný nezapomněl.

.....
.....
.....
.....
.....

5. Stáří stromů

a) Zapište přibližné stáří stromu, které jste ve skupině na základě letokruhů zjistili.

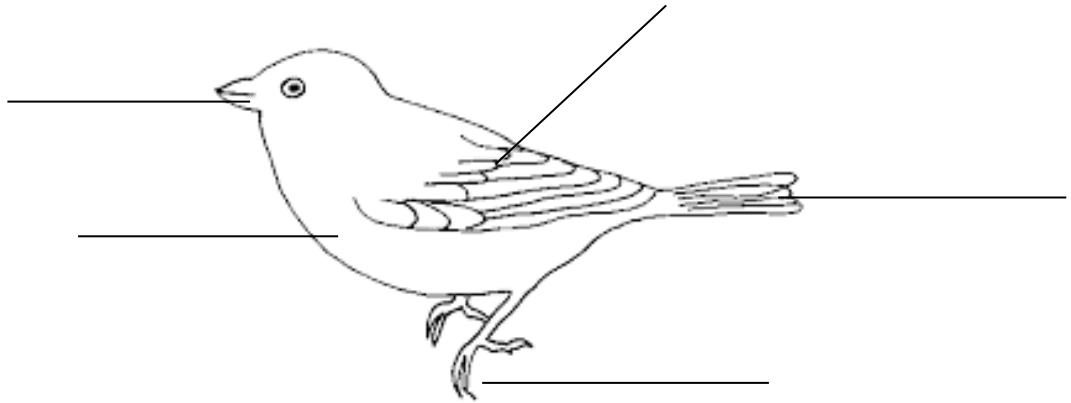
.....

b) Co dalšího můžeme podle letokruhů ještě určit? Zkuste popřemýšlet.

.....
.....

6. Ptačí hnízda

a) Pojmenuj části těla ptáka.

b) Vypiš alespoň 3 zástupce ptáků stěhovavých a 3 zástupce ptáků stálých.

STĚHOVAVÍ

STÁLÍ

.....
.....
.....

.....
.....
.....

7. Kdo jsem a kde přebývám?

a) Jaké zvíře jsem si zvolil?

.....

b) Kde jsem zvolil svůj úkryt a proč jsem si vybral zrovna toto místo?

.....
.....
.....
.....